

Resultaten in perspectief

Evaluatieonderzoek in opdracht van de Landelijke Cliëntenraad

Sociale Zekerheid

Trajecta Organisatieontwikkeling

Mei 2006

Cees Langerak
Paul van der Linden
Fronnie Biesma

1	Samenvatting	1
2	Inleiding	3
2.1	Probleemstelling	3
2.2	De opzet van het onderzoek	4
2.3	Het verloop van het onderzoek	6
3	De pioniersfase: veel doelen, weinig middelen	8
3.1	Inleiding	8
3.2	Financiering en continuïteit	8
3.3	De complexiteit van het werkveld	11
3.4	De samenstelling van de LCR	13
3.5	Conclusies	14
4	Input: kennis, commitment en capaciteit	15
4.1	Inleiding op de hoofdstukken 4,5,6 en 7	15
4.2	Deskundigheid	15
4.3	Gedrevenheid	16
4.4	Capaciteit	16
4.5	Beoordeling van de inbreng van de leden	16
4.6	Conclusies	17
4.7	Aanbevelingen	18
5	Het proces: interne samenwerking en externe relaties	19
5.1	Inleiding	19
5.2	Intern: de samenwerkingsformule	19
5.3	De relatie LCR en het bureau	21
5.4	Het management van externe relaties	22
5.5	Conclusies	22
5.6	Aanbevelingen	23
6	Output	24
6.1	Inleiding	24
6.2	Overzicht van de adviezen van de LCR	25
6.3	Waarnemingen	30
6.4	Andere taakgebieden	31
6.5	Conclusies	34
7	Outcome	35
7.1	Inleiding	35
7.3	Overzicht	35
7.3	Conclusies: lam of leeuw	37
8	Naar een ander niveau	39
8.1	Inleiding	39
8.2	Financiering	39
8.3	De bevoegdheden van cliëntenraden	41
8.4	Van pionier naar adviesraad	41
8.5	De rechtsvorm van de LCR	41
8.6	De relatie met de tegenspelers	42
8.7	De cliëntentoets	43

Overzicht van de bijlagen:

- 1 Lijst van gebruikte afkortingen
- 2 Lijst geïnterviewde personen
- 3 Startnotitie Evaluatie LCR
- 4 Resultaten enquête LCR
- 5 Wetteksten inzake cliëntenparticipatie
- 6 Gewenste wijzigingen in SUWI en de WWB

1 Samenvatting

Voor het evaluatieonderzoek zijn er interviews afgenomen, binnen (leden) en buiten de LCR. Zowel de interne als de externe beoordelingen vertonen extremen, van cynisme tot empathie.

De cynische samenvatting

- oude accountantswijsheid: onbetaalde en ongevraagde adviezen hebben geen zin; de LCR drijft een groothandel in dit type adviezen;
- er wordt veel gepraat en gepolderd, maar het heeft allemaal weinig effect;
- in de opbouwjaren krijgen landelijke organisaties in SUWI een leidende rol in de cliëntenparticipatie (domein SZW); tegelijkertijd bouwt een ander ministerie (VWS) hun subsidies op andere taakgebieden af;
- het is de vraag of er landelijk nog wat gedaan kan worden voor de gemeentelijke cliëntenparticipatie: alles wijst richting decentraal.

De empathische samenvatting

- het concept cliëntenparticipatie levert een duidelijke meerwaarde op: de positie van cliënten wordt versterkt, als tegenhanger voor de politiek gewenste grotere verantwoordelijkheid van cliënten;
- het concept leeft, getuige de velen die zich er (onbetaald) voor inspannen;
- de samenwerking tussen vertegenwoordigers van cliëntenraden is goed;
- het kost tijd voordat het allemaal goed werkt.

Beide benaderingen komen voor, binnen de LCR en in de omgeving. Beide hebben ook een kern van waarheid.

De LCR kan, evenmin als de Centrale Cliëntenraden, breed successen uitmeten. De arbeidsadviseur en IRO worden algemeen als de belangrijkste successen gezien. Hierna wordt het lastiger resultaten te benoemen. De LCR heeft wel getracht cliëntenparticipatie als concept in zijn zuiverste vorm te behouden.

De relatie tussen doel en middelen is niet goed te duiden. Ten eerste is de wet in doel niet helder: deze moeten ontleend worden aan de toelichting op het amendement. Gegeven de interpretatieruimte die dit biedt, leven er verschillende percepties over wat er met cliëntenparticipatie wordt nagestreefd.

Ten tweede zijn er duidelijke knelpunten aan de middelenkant: dit betreft vooral de financiering en het beroepsrecht. Toezicht op naleving van de wet en sancties hierop, zijn evenmin duidelijk geregeld. SUWI en de WWB, die de wettelijke basis geven voor cliëntenparticipatie, zijn aldus meer een concept, dan een volwassen wet (uit oogpunt van cliëntenparticipatie).

De verhoudingen zijn in het algemeen goed, maar meer in persoonlijke, dan in zakelijke zin: ze zijn nog niet volwassen, volgroeid. Dit betreft zowel de interne relaties tussen de drie geledingen van de LCR, als ook de externe relaties met de belangrijkste tegenspelers. Het is ook juist om vast te stellen dat de invulling van het concept cliëntenparticipatie tijd kost. Om te voorkomen dat dit een excuusargument wordt in het krachtenveld, is deze rapportage maximaal kritisch naar de LCR zelf, conform de opdracht; tevens is gestreefd naar helderheid over de belangrijkste externe knelpunten.

Het onderzoek laat vier sleutelonderwerpen zien die de ontwikkeling van cliëntenparticipatie in Nederland betreffen. Deze zijn tevens randvoorwaarden voor het functioneren van de LCR:

1. de financiering;
2. de bevoegdheden van cliëntenraden;
3. de organisatorische ontwikkeling van de LCR van pionier naar volwassen organisatie;
4. de ontwikkeling van de relaties tussen de LCR en de formele tegenspelers.

De prestaties van de LCR zijn weergegeven volgens de ordening:

- input;
- procesgang;
- output en
- outcome.

De sleutelonderwerpen komen hierin terug. Beoogd is een gebalanceerd beeld te creëren tussen wat de LCR zelf kan verbeteren en wat voor de raad externe knelpunten zijn. Naar de toekomst kijkend, zijn er drie perspectieven te onderscheiden:

1. afbraak;
2. meer van hetzelfde;
3. een ander niveau van cliëntenparticipatie in de sociale zekerheid.

Afbraak van de LCR is een reële dreiging. Om cliëntenparticipatie naar een ander niveau te krijgen, dienen de belangrijkste knelpunten simultaan aangepakt te worden. Dit scenario vraagt om een gezamenlijke inspanning van de LCR, de onderscheidenlijke leden van de raad, de Min. van SZW en de raden van bestuur van de uitvoeringsinstellingen. Het laatste hoofdstuk van dit rapport is hier aan gewijd.

Trajecta is verantwoordelijk voor de inhoud van dit rapport. In de bespreking van het concept op 23 mei 2006 heeft de LCR op hoofdlijnen ingestemd met de analyse en conclusies. Er is nog onvoldoende tijd geweest voor de LCR om de aanbevelingen te beoordelen op implicaties, strategie en dergelijke. Hier geldt dus een voorbehoud.

2 Inleiding

2.1 Probleemstelling

Ruim drie jaar na de oprichting heeft de Landelijke Cliëntenraad het eigen functioneren willen evalueren. Hierbij staan drie vragen centraal:

1. Worden de wettelijke taken vervuld?
2. Wat is het resultaat hiervan?
3. Functioneert de LCR intern goed?

De wettelijke taken van de LCR

De wettelijke verankering van cliëntenparticipatie is gegeven in de WWB (gemeentelijke cliëntenraden) en SUWI (alle andere cliëntenraden). Art. 12 van SUWI duidt de taken van de LCR:

“De landelijke cliëntenraad heeft tot taak periodiek, doch ten minste eenmaal per jaar, te overleggen met:

- a de Centrale organisatie werk en inkomen, het Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen, de Sociale verzekeringsbank, de gemeenten en Onze Minister over de vormgeving en realisatie van cliëntenparticipatie bij de desbetreffende organen;
- b de Raad voor werk en inkomen en Onze Minister over voorstellen van de landelijke cliëntenraad inzake beleidsvragen op het gebied van werk en inkomen.” (bron: web site Min. van Justitie: www.wetten.nl, 18 april 2006).

Art. 17 heeft betrekking op de relatie tussen de RWI en de LCR.

De vertaling die de LCR aan de wettekst en Kamerbehandeling (amendement) heeft gegeven, luidt aldus:

Wettelijke taken:

- overleg met de Min. van SZW en de RWI over beleidsvragen op het gebied van werk en inkomen;
- commentaar leveren op de adviezen van de RWI;
- overleg met de Min. van SZW, met de raden van bestuur van de SVB, het CWI en UWW en met de gemeenten, over cliëntenparticipatie;
- coördinatie van en overzicht over cliëntenparticipatie in den brede.

Overige taken:

- gevraagd en ongevraagd advies/ commentaar leveren op beleid en beleidsvoornemens van de landelijke overheid op het terrein werk en inkomen;
- het jaarlijks organiseren van een congres;
- organisatie van de Cliënt in Beeld -Prijs;
- organisatie van de Ab Harrewijn-rede.

De drie laatste taken zijn geïnitieerd door de Min. van SZW en zonder reserve overgenomen door de LCR.

De formele benadering

De eerste onderzoeksvraag - heeft de LCR de wettelijke taken vervuld? - kan bevestigend worden beantwoord. Het overleg is in de meeste gevallen gevoerd, er is veel commentaar geleverd op beleid en beleidsvoornemens; de prijzen zijn uitgereikt en de congressen hebben plaatsgevonden. Het onderzoek richt zich dus op de (twee resterende) vragen of de bereikte resultaten benoemd kunnen worden en of het handelen van de LCR met andere keuzes tot andere resultaten zou hebben geleid.

Beoordelingskader en opbouw van het rapport

Hoe dient het handelen van de LCR beoordeeld te worden. Het positieve, formele antwoord is duidelijk, maar dit beantwoordt de belangrijkste vragen niet: gaat het ergens over en betekent het maatschappelijk wat? In essentie zijn dit de centrale vragen in de evaluatie van de LCR.

Omdat de wetgever vooraf doel, noch resultaten voor de LCR heeft vastgesteld en de uitvoerende macht hieraan ook geen nadere invulling heeft gegeven, is er ruimte voor beoordeling vanuit verschillende perspectieven.

In dit onderzoek is de beoordeling rond drie centrale vragen opgebouwd:

1. Hoe is de relatie tussen doel en middelen?
Welke doelen worden nagestreefd en welke middelen zijn beschikbaar en zijn deze toereikend? Hoe ziet het werkveld er uit en welke beperkingen voor de LCR vloeien hier uit voort? Met welke andere ontwikkelingen is de ontwikkeling van cliëntenparticipatie het best te vergelijken? Deze vragen komen in hoofdstuk 3 aan de orde. De antwoorden zijn nodig voor de volgende stap in hoofdstuk 4:
2. Wat zijn de prestaties van de LCR en hoe kunnen deze beoordeeld worden?
Dit deel van het onderzoeksrapport volgt een bedrijfskundige lijn: hoe is het primaire proces (adviesing) vorm gegeven? Kijkend naar de input, procesgang, output en outcome: wat loopt er goed en waar zijn er verbetermogelijkheden? Rond deze vier items zijn zowel de externe, als ook de interne beoordelingen bij elkaar gebracht. In de conclusies wordt aangegeven welke verbeteringen de LCR zelf kan doorvoeren en voor welke extern wat dient te gebeuren.
3. Hoe is de cliëntenparticipatie in het algemeen en de betekenis van de LCR hierin, op een ander niveau te krijgen?
Deze vraag staat centraal in het toekomstgerichte hoofdstuk 8.

2.2 De opzet van het onderzoek

De LCR heeft er voor geopteerd om zelf een evaluatie uit te voeren. De Min. van SZW heeft hiermee ingestemd; deze evaluatie vormt tegelijkertijd onderdeel van de SUWI-evaluatie, zoals in nader overleg met SZW is overeengekomen.

Vorbereiding

De LCR heeft het onderzoek grondig voorbereid in de *Startnotitie Evaluatie LCR* (bijlage 3). De belangrijkste kenmerken zijn:

- de evaluatie betreft de volle breedte en diepte (geen uitsluiting heikele onderwerpen, of sturen op onderwerpen waarop gescoord wordt);
- eerder gesignaleerde knelpunten zijn inhoudelijk geduid;
- input voor de evaluatie vanuit de leden van de LCR en vanuit de omgeving;
- de onafhankelijkheid van de externe onderzoekers is gewaarborgd;
- de evaluatie wordt afgerond met een schriftelijke rapportage.

In de voorlopige opzet was voorzien in individuele gesprekken met de leden (hierna de interne gesprekken/ evaluatie genoemd) en met organisaties in de omgeving (hierna de externe gesprekken/ evaluatie genoemd.)

T.b.v. het onderzoek is een begeleidingscommissie benoemd.

De opzet

Trajecta heeft de voorlopige opzet in grote lijnen gevolgd, maar op zes punten wijzigingen voorgesteld:

- uitbreiding van het aantal externe gesprekken;
- uitbreiding van de externe input met een discussiepanel;
- een gewijzigde samenstelling bij de externe gesprekken;
- tijdens het onderzoek heeft Trajecta de ruimte geboden aan de LCR om besluiten te nemen naar aanleiding van de voorlopige onderzoeksresultaten. Deze zijn expliciet aangegeven in dit rapport;
- participatie van de leden, via een enquête in hun achterban;
- (budgettair) ruimte houden om lopende de uitvoering van het onderzoek, nader onderzoek te doen.

Toelichting.

De uitbreiding van het aantal externe gesprekken is vooral bedoeld om de balans tussen interne en externe input te bewaken. Van een evaluatie die weinig verder reikt dan "de LCR over de LCR" gaat weinig betekenis uit.

Bij de probleemstelling is aangegeven dat voor de evaluatie van belang is welke beoordelingskaders men kiest. Hiervoor is een grote ruimte. Afhankelijk van de keuze van het kader verschillen de conclusies. De gedachte achter het discussiepanel is om mensen uit de wetenschap, journalistiek, etc. op grote afstand te laten kijken naar cliëntenparticipatie. Het gaat dan om vragen als: "Welke analogieën zijn er te maken met andere sectoren?".

"Welke vergelijkingen met andere nieuwe besturingsconcepten zijn er te maken?". "Hoe zijn zaken in het buitenland geregeld en welke lessen zijn hieruit te leren?".

De enquêtes in de achterbannen van de leden van de LCR zou ook een uitbreiding van de onderzoeksinput moeten leveren, tussen extern en intern.

Aldus is de hoofdingeling van de onderzoeksopzet:

- individuele gesprekken met de leden van de LCR; leidraad voor de gesprekken vormde een vooraf toegestuurde en door de gesprekspartners ingevulde vragenlijst;
- gesprekken met de belangrijkste organisaties in de omgeving van de LCR;
- enquêtes in de achterbannen van de LCR-leden;
- het discussiepanel.

Een klassieke onderzoeksopzet is om de resultaten van de externe en interne evaluatie met elkaar te confronteren en vervolgens conclusies te trekken. De meest voor komende uitkomst is dat er intern mild wordt geoordeeld (men let op wat er wel bereikt is, met beperkte middelen) en extern kritisch (men kijkt naar wat er niet bereikt is, ongeacht de middelen). Deze confrontatieopzet is in dit geval niet gevolgd: in de externe evaluatie is aan de gesprekspartners de ruimte gegeven om zich vrij en kritisch uit te spreken. Hierbij hoort dus niet dat beoordelingen expliciet aangehaald worden in de rapportage.

Achteraf gezien is er nog een tweede reden te benoemen waarom de gekozen opzet goed heeft gewerkt. Een van de opmerkelijke onderzoeksuitkomsten is dat zowel de interne als de externe evaluatie extremen in beoordelingen laten zien, b.v. op het punt van de relevantie van de adviezen, of de bestaansgrond van de LCR. Bij de verwerking van de externe gegevens staan dan in beginsel twee wegen open: uitmiddelen, of de extremen er uithalen. In beide gevallen leidt dit tot vervlakking: leerzame kritiek valt dan buiten boord.

In de hoofdstukken 4, 5, 6 en 7 zijn de extremen (positief en negatief) in zowel de interne als externe beoordelingen bijeengebracht; er is tevens getracht verklaringen te vinden voor de grote verschillen.

2.3 Het verloop van het onderzoek

Extern is volledig meegewerkt aan het onderzoek; alle benaderde vertegenwoordigers van de organisaties hebben op korte termijn tijd vrijgemaakt voor gesprekken. Naar het oordeel van Trajecta hebben zij ook moeite gedaan om relevante input voor de evaluatie te leveren.

Aan de interne gesprekken is eveneens meegewerkt. Uitzondering hierop is LNCO. Tijdens de uitvoering van het onderzoek heeft de vertegenwoordiging aangegeven niet mee te willen werken. Een interne discussie ligt hieraan ten grondslag.

De vragenlijsten zijn verwerkt tot een totaaloverzicht in bijlage 4.

Het discussiepanel is inhoudelijk voorbereid maar uitgesteld tot het najaar. Het onderzoek heeft een forse inspanning van het bureau van de LCR gevraagd, bijeen te veel in een korte tijd. De prioriteit is gelegd bij de basale onderdelen van het onderzoek: de interne en externe gesprekken. Na afloop van het discussiepanel zal nog een aanvulling op dit rapport verschijnen.

De respons op de enquêtes in de achterbannen van de LCR-leden is achtergebleven bij de verwachtingen. Het aantal is te klein en de respons te eenzijdig om verantwoord conclusies te kunnen trekken.

De voorlopige onderzoeksresultaten zijn in drie plenaire sessies van de LCR gepresenteerd. Tijdens de eerste bijeenkomst heeft de raad aangegeven in de rapportage het accent vooral

op de aanbevelingen (toekomst) te willen leggen en dus minder op de terugblik op het verleden. Deze wens is gevolgd.

Naast dit rapport is nog een aanvulling voor de leden van de LCR opgesteld. Het gaat om zaken die in hun aard vertrouwelijk zijn, b.v. details in de beoordelingen die de leden over elkaars inbreng hebben uitgesproken. Deze aanvulling is van belang voor de diepgang van de evaluatie door de LCR zelf, maar niet voor de lijn van dit rapport of de conclusies en aanbevelingen.

3 De pioniersfase: veel doelen, weinig middelen

3.1 Inleiding

Een van de complexe onderdelen in het onderzoek is de evaluatie van de balans tussen doel en middelen. Als doel heeft de LCR zelf de volgende uitwerking geformuleerd: "Het versterken van de positie van individuele cliënten. In het beleid van de overheid en uitvoeringsorganisaties moet de cliënt daadwerkelijk centraal komen te staan, zodat de cliënt zijn verantwoordelijkheid kan nemen". Deze missie vertaalt zich in twee kernactiviteiten:

1. collectieve belangenbehartiging;
2. het bevorderen van cliëntenparticipatie.

Het bevorderen van cliëntenparticipatie betekent o.a. dat de LCR overzicht heeft over vormgeving en realisatie van cliëntenparticipatie en hier aanbevelingen over doet. Het voorgaande is concreter dan de tekst van de wet en de toelichting op het amendement, maar het blijft een missie en is niet zozeer een specifiek doel.

3.2 Financiering en continuïteit

De continuïteit van de cliëntenparticipatie op landelijk niveau is onvoldoende verzekerd. Dit loopt langs de lijnen financiering en organisatie. Tussen de drie geledingen van de LCR bestaan verschillen. Deze worden hieronder uitgewerkt.

De geleding van cliëntenorganisaties

FNV, CNV/MHP financieren deelname aan de LCR uit eigen middelen. De subsidie van de LVA wordt afgebouwd. Het LOM heeft een eigen doelfinanciering; deze heeft geen betrekking op cliëntenparticipatie SZ.

De 4 andere organisaties in deze geleding worden gefinancierd via Fonds PGO (VWS). Dit betreft: de CG-Raad, FvO, CSO, en CB/ LPR. Voor hen gelden twee bedreigingen:

- het PGO-beleid is gericht op projectfinanciering; de exploitatiefinanciering van de koepels wordt afgebouwd;
- voor cliëntenparticipatie SZ worden geen middelen ter beschikking gesteld.

Het laatste is onderwerp van gesprek tussen de Min. van VWS en de Tweede Kamer. Ten tijde van het schrijven van dit rapport, was nog niet bekend wat hiervan de consequenties zijn.

De CB en LPR hebben inmiddels aangegeven geen middelen te hebben om de zetel in de LCR te bezetten. Indien de financiering van FvO, CSO en de CG-Raad definitief worden afgebouwd, zullen ook zij deze afweging moeten maken. Het is dus een reëel scenario dat er een gehele geleding verdwijnt, of dat er geen representatieve vertegenwoordiging overblijft, zoals SUWI vereist.

De geleding van de Centrale Cliëntenraden (CCR'n)

De cliëntenparticipatie is verschillend georganiseerd in de drie kolommen, binnen de ruimte die SUWI hier voor biedt. De SVB kent slechts één (centrale) cliëntenraad. Het CWI heeft zowel regionale raden als een centrale cliëntenraad. Dit geldt ook voor de UWV, maar hier is er een dubbele structuur: voor de werkloosheid en arbeidsongeschiktheid.

De CCR SVB neemt in een ander opzicht ook nog een uitzonderingspositie in: inhoudelijk is deze raad slechts heel beperkt betrokken bij de onderwerpen van de AKO-keten.

Budgetten en budgetbevoegdheid

Tijdens het onderzoek is niet duidelijk geworden of de budgetten van de CCR'n (UWV, SVB en CWI) een knelpunt vormen. Enerzijds signaleren de CCR'n dat zij gehinderd worden door te kleine budgetten voor scholing, inhuren van expertise, onderzoek, etc. Anderzijds geven de betreffende raden van bestuur aan dat de bestaande budgetten niet volledig gebruikt worden.

Niet duidelijk is hoe de budgetbevoegdheid geregeld is. Als deze bevoegdheid wel bij de CCR'n ligt, benutten zij hun middelen onvoldoende. Indien deze bevoegdheid formeel bij de raden van bestuur ligt, is er sprake van budgetten "ten behoeve van", dus geen budgetten van de cliëntenraden. De CCR'n worden dan "klein" gehouden en dus daadwerkelijk gehinderd in hun wettelijke opdracht. Het onderscheidscriterium ligt in de vraag of de cliëntenraden bevoegd zijn om externe verplichtingen aan te gaan en in de formele verankering hiervan (in het reglement voor de cliëntenraden, dan wel de formele beschrijving van de administratieve organisatie van de betreffende uitvoeringsinstelling).

Los van hoe deze zaken feitelijk geregeld zijn, moet vastgesteld worden dat de verschillen in percepties in een basale aangelegenheid als deze, aangeven dat de verhoudingen tussen de CCR'n en de betreffende raden van bestuur nog niet uitgekristalliseerd zijn, inzake taken en bevoegdheden.

De uitvoeringscacaobus

Een tweede vraagstuk dat de CCR'n UWV en CWI parten speelt betreft de ketens. De vigerende notie is dat de uitvoeringsinstellingen, inclusief de gemeenten, samenwerken en de cliënt centraal stellen. De politieke oplossing die de zuster op het dienblad aandient is een cacaobus, met als inhoud een combinatie van nieuwe regelgeving en reorganisatie en als perspectief een nieuwe zuster met cacaobus.

De vraag die dit opwerpt is of de CCR'n zich moeten voegen naar dit nieuwe, nog nauwelijks geformaliseerde model, dan wel zich blijven richten op de afzonderlijke ZBO's.

De ketensamenwerking is op korte termijn in het belang van cliënten. Dit pleit er voor dat de CCR'n zich voegen naar het nieuwe model. De belangrijkste tegenwerpingen zijn dat deze stap inhoudt dat de CCR'n geen formele tegenspeler meer hebben (en dus geen machtsmiddelen meer hebben). Met het voorgoed verdwijnen in de cacaobus, verwijderen zij zich verder van hun achterban. Niet meedoen betekent: zichzelf buiten de politieke realiteit plaatsen. Een bekend dilemma.

Het AKO is inmiddels geformaliseerd en op indicatie van de Min. van SZW heeft de LCR een adviserende rol gekregen.

De geleding van de gemeentelijke organisaties

De organisaties die de gemeentelijke cliënten vertegenwoordigen, zijn in SUWI zwaar verankerd, met drie zetels en een aparte geleding. In de praktijk stelt deze constructie de vertegenwoordiging voor een bijkans onmogelijke opdracht.

Organisatie en democratische legitimering

Voor de cliëntenorganisaties geldt dat zij een prikkel hebben om zich landelijk te organiseren: zij richten zich op landelijk beleid en de rijksoverheid. En de vereniging van grote aantallen leden schept een positie van landelijke betekenis. Deze prikkel bestaat niet voor de gemeentelijke vertegenwoordiging: hun domein is lokaal (ligt de andere kant op).

Om op landelijk niveau de gemeentelijke cliëntenraden een stem te geven, zou er idealiter een koepel zijn die het grootste deel van deze raden verenigt, al dan niet met een regionaal tussenniveau. Deze koepel is er niet. De drie zetels in deze geleding zijn weliswaar bezet, door LocSZ, LNCO/SMZBW en de LVT, maar geen van de drie vormt een koepel, met een democratische legitimering door een (juridische) verenigingsstructuur en voldoende landelijke dekking.

Een dergelijke landelijke organisatie zal er ook niet komen. De gemeenten hebben er geen belang bij om een landelijke organisatie te financieren. De VNG ziet voor zichzelf geen rol in deze zaak. De cliënten zelf (grotendeels WWB), kunnen dit niet. De enige manier om tot de gewenste landelijke vertegenwoordiging in deze geleding te komen, is financiering van de organisatie door SZW. Anders blijft het op het niveau van informele netwerken.

Door het ontbreken van een verenigingsstructuur is ook de continuïteit van de huidige vertegenwoordiging niet goed geregeld. Samengevat: bij de (financieel) kwetsbaarste groep cliënten is de participatie het zwakst georganiseerd. Paradoxaal, want SUWI verankert deze groep in de LCR op de zwaarste denkbare manier met een eigen geleding. Met de middelen is het omgekeerd gesteld.

Facilitering

De WWB schrijft voor dat de gemeentelijke cliëntenparticipatie door de betreffende gemeenten worden gefaciliteerd. De mate waarin dit daadwerkelijk gebeurt, is onbekend. Geen enkele instantie heeft een geobjectiveerd overzicht over de gang van zaken in de gemeentelijke cliëntenparticipatie. Ook dit onderstreept de kwetsbaarheid van deze geleding. LocSZ inventariseert jaarlijks de facilitering van de cliëntenraden met een eigen onderzoek. Dit levert een beeld op met een grote variatie.

Het bureau van de LCR

Het bureau van de LCR kent de volgende formatie:

- voorzitter: 4 dagdelen/ wk.
- ambtelijk secretaris: 1 fte
- secretaresse: 0,5 fte

Deze capaciteit is ontoereikend, met de huidige taken. Dit wordt ook buiten de LCR gezien. De huidige formatie biedt mogelijk net ruimte om de minimale taken te vervullen: voorzitten, een enkel extern gesprek, voorbereiden van reguliere vergaderingen en verslaggeving, in een *steady state* situatie. Maar in een periode van opbouw is meer ruimte nodig voor relatie- en netwerkontwikkeling, voor ontwikkelingen van methodieken en werkwijzen, communicatie en informatievoorziening, etc.

Als de capaciteit wordt gerelateerd aan de omschrijving van de wettelijke taken van de LCR, is er een grote discrepantie zichtbaar.

De voorzitter en het bureau hebben veelvuldig gecompenseerd, zoals vaak zichtbaar is bij pioniersorganisaties. De huidige werkwijzen zijn niet vol te houden.

3.3 De complexiteit van het werkveld

De zwakte van SUWI (m.b.t. cliëntenparticipatie)

Per wettelijke definitie zijn de cliëntenraden afhankelijk van de houding van hun tegenspeler. SUWI en de WWB voorzien namelijk niet in een procedurele oplossing voor situaties dat een cliëntenraad en zijn tegenspeler een conflict hebben. Dit betekent dat cliëntenraden altijd de afweging moeten maken of zij bij dreigende conflicten bereid zijn de relatie op het spel te zetten, met het risico uiteindelijk ook op inhoud bakzeil te halen. Het ontbreken van beroepsprocedures betekent dat de inbreng van cliëntenraden betekenis krijgt, op voorwaarde dat de tegenspelers er betekenis aan hechten. Zo niet, dan is elk gesprek verloren tijd voor ieder.

Vergelijking met andere sectoren

In de gesprekken is de ontwikkeling van cliëntenparticipatie in de SZ regelmatig vergeleken met de zorgsector. O.i. gaat deze vergelijking snel mank, omdat daar de verhoudingen anders liggen. In de zorg geldt de driehoek cliënt (zorg vrager), zorg aanbieder en verzekeraar. Deze driehoek opereert binnen de kaders die de overheid stelt. De cliëntenparticipatie is gericht op de inhoud en kwaliteit van het zorgaanbod.

In de SZ werkt het anders. De UWV is tegelijkertijd verzekeraar en aanbieder van uitkeringen. Cliëntenparticipatie is hier niet gericht op de inhoud van het aanbod (de regelgeving over de toekenning van uitkeringen ligt, op wat hele kleine marges na, bij de overheid), maar beperkt zich tot de uitvoering. Indien men ook de ondersteuningsmogelijkheden voor toeleiding naar werk tot het aanbod rekent, is er sprake van twee aanbieders: het CWI en de UWV (en achterliggend, de ingehuurd reïntegratiebedrijven). De zaak wordt nog complexer bij de WWB: de gemeenten hebben een grote mate van beleidsvrijheid. Zij zijn dus tegelijkertijd aanbieder, "verzekeraar", maar stellen ook nog een deel van de regels op. En financieel hebben zij nog een direct belang bij

de regelgeving en uitvoering hiervan. Kortom, in de zorg is het conceptueel helder hoe de verhoudingen liggen, in de SZ is de zaak aanzienlijk complexer. Vergelijkingen gaan al snel mank en leveren dus weinig op.

Opmerkelijk is wel dat de cliëntenparticipatie in de zorg veel beter gefaciliteerd wordt dan in de SZ, waar de veel jongere cliëntenraden moeten opereren in een complexere context.

Leerzamer is de vergelijking met de ondernemingsraden, c.q. medezeggenschapsraden. Het belangrijkste verschil tussen beiden is dat de eerste generatie ondernemingsraden grotere ruimte had om onderwerpen op de agenda te zetten, maar ook hier ontbrak effectief beroepsrecht. Deze situatie is dus vergelijkbaar met de huidige positie van de cliëntenraden. Bij de wijziging van de Wet op de ondernemingsraden van 1990 is het beroepsrecht gewijzigd en hebben de ondernemingsraden een duidelijk instrument in handen gekregen (na 19 jaar). Effectieve ondernemingsraden kiezen er afwisselend voor of zij volgens het harmonie- of conflictmodel handelen en weten welke vertegenwoordigers zij in beide situaties moeten inzetten.

Ook in ander opzicht lijken de cliëntenraden op de eerste generaties ondernemingsraden. Het beeld dat uit de gesprekken is ontstaan, is dat dezelfde valkuilen betreden worden: met teveel onderwerpen bezig zijn, rechten niet goed kunnen hanteren, te veel achter de agenda van de tegenspeler aanlopen, veel personele wijzigingen, etc, met alle gevolgen van dien voor de kwaliteit van de adviezen en de effectiviteit ervan.

Het beroepsrecht is een noodzakelijke (maar niet voldoende) voorwaarde om de cliëntenraden tot wasdom te laten komen, net als het informatierecht, eigen budgetten, het recht om de ambtelijk secretaris te benoemen, etc. Noodzakelijk, maar het vormt geen garantie voor succes. De kwaliteit van de bezetting van de cliëntenraden vormt hier de sleutel.

Spanningsvelden

De cliëntenraden kennen een aantal spanningsvelden. Deze zijn eigen aan de posities en dus niet veranderbaar. Een aantal kansen en mogelijkheden blijven wel ongebruikt.

De geledingen onderling.

Ten eerste zijn er cultuurverschillen. De leden van de geleding van cliëntenorganisaties volgen het confrontatiemodel om hun belangen te behartigen. Een geëigende vorm, binnen de context waar gewerkt wordt. De geleding van de kolommen (CCR'n) kiest meer voor het harmoniemodel in de relatie met hun tegenspelers. Ook een gepaste vorm. Aldus zijn er standaard verschillen in methoden. In het gezamenlijk opereren binnen de LCR is echter nodig dat de ene keer het harmoniemodel wordt gevolgd en in een andere situatie een conflict wordt aangegaan, afhankelijk van de inhoud, situatie en mogelijkheden. Het hanteren van methoden is geen kwestie van goed of fout, maar van effectiviteit en inschattingsvermogen. Het laatste is collectief nog niet goed ontwikkeld in de LCR. Ten tweede zijn er verschillen in het primaire blikveld. De CCR'n zijn vooral gericht op de uitvoering (en de uitvoeringsinstellingen), de cliëntenorganisatie op de Tweede Kamer en (reparatie) van wet- regelgeving. De LCR biedt ook kansen voor omkering van gewoontes. De cliëntenorganisatie kunnen hun expertise ook inzetten vroeger in het proces van wet- en

regelgeving en hun invloed in een andere vorm uitbreiden. De CCR'n kunnen de LCR ook gebruiken als instrument om met de Min. van SZW te spreken, in situaties dat de uitvoeringsinstellingen hun eigen beleidsruimte naar hun oordeel onvoldoende benutten. Beide geledingen hebben de kansen onderling niet benoemd en dus onvoldoende ontwikkeld.

Ten derde zijn er grote overlappings in de doelgroepen die vertegenwoordigd worden in de LCR. Naast samenwerking is er dus ook sprake van concurrentie in de verhoudingen.

De relatie met de achterban.

Cliënten kijken primair naar de inhoud van regelgeving, niet naar de uitvoering of de wijze waarop regelgeving tot stand komt. Zij rekenen de cliëntenraden op het eerste af. Voor de cliëntenraden is het een lastige taak om hun eigen PR vorm te geven. Voor de LCR geldt dit in verdubbelde mate, vanwege de getrapte structuur.

De relaties met de raden van bestuur van de UWV, SVB en het CWI

De relatie met de raden van bestuur kan alleen goed inhoud gegeven worden als hierover overeenstemming bestaat met de betreffende CCR. De LCR heeft er wijselijk voor gekozen eerst de verhoudingen met de CCR'n te reguleren, alvorens de relaties met de raden van bestuur te ontwikkelen. De formule die gekozen is luidt "decentraal, tenzij". Deze is volgens de betrokkenen duidelijk.

Het heeft wel tijd gekost de formule te vinden. Bij één CCR heeft een tijd twijfel bestaan over nut en noodzaak van de LCR. Deze is inmiddels weg, maar het heeft het proces wel vertraagd.

Continuïteit in de bezetting van cliëntenraden

In de gesprekken wordt gesignaleerd dat er een groot personeel verloop is in de bezetting van de LCR en de cliëntenraden in de kolommen, met name die van het CWI en de UWV. Er is geen duidelijk beeld van de omvang en de oorzaken. Het hoeft geen betoog dat een groot verloop een hindernis is om tot resultaten te komen.

3.4 De samenstelling van de LCR

De LCR kent drie geledingen:

1. de cliëntenorganisaties;
2. de centrale cliëntenraden uit de kolommen (UWV, CWI en SVB);
3. de gemeentelijke cliëntenraden.

In 2002 zijn bij de voorlopige samenstelling 9 leden in de eerste geleding opgenomen. Bij het aannemen van SUWI heeft de wetgever voorzien in 6 (i.p.v. 9) leden voor deze geleding, 6 voor de CCR'n en 3 zetels voor de gemeentelijke vertegenwoordiging, bijeen in totaal 15 leden. Er deed zich dus een knelpunt voor in de vertegenwoordiging van de cliëntenorganisaties. Het achterliggende spanningsveld is dat de wetgever een

representatieve vertegenwoordiging in deze geleding wenst en deze verhoudt zich niet goed tot het aantal van 6 vertegenwoordigers.

Met externe ondersteuning is in 2003 gezocht naar een systematiek voor de toewijzing van zetels. Hierbij zijn verschillende modellen onderzocht:

- toewijzing van zetels naar grootte van de organisatie (eerste zes);
- coöptatie;
- clustering (zoeken naar gecombineerde zetels);
- afdekking van wetten in de SZ (per wet: de beste belangenvertegenwoordiger).

De uitkomst hier van is geweest dat toepassing van alle modellen geen representatieve vertegenwoordiging in deze geleding opleveren, binnen de randvoorwaarde van 6 zetels. In het ene model vallen de CG-Raad, FvO, CB/LPR en de LOM-8 buiten de boot, in een ander model weer andere organisaties en in twee modellen staat de uitkomst niet vast en vormt het model zelf bron van onrust, i.p.v. een representatieve vertegenwoordiging.

De conclusie was en is dat 6 zetels voor deze geleding onmogelijk een representatieve vertegenwoordiging op kan leveren; met 9 zetels kan dit wel. Hierbij is getalsmatig tevens een evenwicht bereikt tussen de cliëntenorganisaties (eerste geleding, 9 zetels) en de vertegenwoordigers uit de cliëntenraden (2^e en 3^e geleding, 6, resp. 3 = 9 zetels).

In de achterliggende tijd is de kwestie opgelost door de constructie van "toegevoegde leden" in de geleding van de cliëntenorganisaties.

3.5 Conclusies

De financiering van de cliëntenparticipatie in de SZ is een ernstig knelpunt. Bij de cliëntenorganisaties wordt deze niet gefinancierd en bij een aantal lopen hun andere subsidies terug. Bij de CCR'n is niet duidelijk of de budgetten toereikend zijn. In de gemeentelijke cliëntenparticipatie komt er geen landelijke organisatie met een verenigingsstructuur en voldoende landelijke dekking tot stand. De capaciteit van het bureau van de LCR is veel te klein in relatie tot de wettelijke taken. Verder valt op dat er duidelijkheid is over de kleine bedragen, maar niet over de grote. En de relatie tussen (wettelijk) doel en middelen is niet goed te duiden.

Samenhangend met o.a. de financiering is de continuïteit van de geleding van de gemeentelijke cliëntenparticipatie en die van de cliëntenorganisaties in het geding en hiermee dus ook de continuïteit van de LCR. Er is derhalve een reële dreiging van een afbraakperspectief.

De onduidelijkheden over de budgetbevoegdheid van de CCR'n verhinderen samenwerking en onderlinge afstemming. De verschillende cliëntenraden van de UWV, of het CWI zouden delen van hun budgetten kunnen gebruiken voor een gezamenlijk programma binnen de kolom (voor scholing, onderzoek, etc). Hetzelfde kan gebeuren in ketenverband (AKO), of in combinatie met de CRR SVB en/ of de LCR.

In de huidige situatie dienen de cliëntenraden vooral randvoorwaardelijk werk te doen voor een samenwerkingsprogramma (financiering rond krijgen), i.p.v. zich op de inhoud te richten. Een klein detail in de formele regeling van de budgetten, heeft grote materiele gevolgen, in termen van gemiste kansen.

4 Input: kennis, commitment en capaciteit

4.1 Inleiding op de hoofdstukken 4, 5, 6 en 7

Het is niet mogelijk om eenduidig de relatie te leggen tussen handelingen van de LCR (adviezen) en de effecten ervan. Met veel onderwerpen zijn ook andere organisaties actief geweest. Successen kunnen dus zelden eenduidig toegeschreven worden aan de LCR. Deze korte beoordeling zou ook geen recht doen aan de inspanningen die nodig zijn om een nieuwe institutie op te bouwen, in een complex krachtenveld, met minimale middelen, en een taakopdracht die nadere invulling behoeft.

De lijn van dit hoofdstuk is dat de LCR beschreven wordt in het perspectief van het primaire proces. Op deze wijze krijgen de hoofdzaken in de beoordelingen hun plaats.

- hoofdstuk 4: de input;
- hoofdstuk 5: het proces;
- hoofdstuk 6: de output;
- hoofdstuk 7: de outcome.

Inhoudelijk samengevat: de input en organisatie van het proces vertonen "plussen en minnen". De output is opmerkelijk groot. In de outcome zit de pijn.

Voor de uitwerking die hier gekozen is zijn twee onderdelen van de onderzoeksopdracht van belang om te vermelden:

- de LCR heeft de zelf ingezette evaluatie willen doen uitstrekken over de volle breedte van zijn opdracht en handelen, in het besef dat de resultaten openbaar zouden worden (en hierbij de onafhankelijkheid van de onderzoekers formeel gewaarborgd);
- "Hoe verder?" is even belangrijk als "Hoe is het gegaan?".

De terugblik op het verleden is dus maximaal kritisch.

Het accent in dit hoofdstuk ligt op waar de verbetermogelijkheden liggen die de LCR op eigen kracht (binnen de huidige mogelijkheden) kan realiseren. Hierbij worden wel de grenzen benoemd die vooralsnog een extern gegeven zijn.

Het volgende hoofdstuk (5) gaat over de vraag hoe grenzen verlegd kunnen worden en de cliëntenparticipatie op een ander niveau kan worden gebracht.

4.2 Deskundigheid

In de LCR komen veel informatielijnen bijeen. Deskundigheid kan dan ook als een van de sterke kanten van de LCR worden gezien. In de externe gesprekken is deze veelvuldig genoemd. Het tegendeel overigens ook. Illustratief is de rol van de LCR in de planningscyclus van de IW1: de Inspectie stelt een aantal organisaties, waaronder de LCR, in de gelegenheid te reageren op het conceptjaarplan.

De deskundigheid heeft betrekking op:

- kennis van wetgeving op het terrein van werk en inkomen;
- kennis van de gang van zaken in het gehele veld van cliëntenparticipatie, kennis van succes- en faalfactoren;
- het vermogen om wet- en regelgeving te vertalen in effecten op het niveau van individuele cliënten.

4.3 Gedrevenheid

Het concept cliëntenparticipatie wordt in de LCR en de achterbannen van de leden, breed omarmd. Dit vertaalt zich in een grote gedrevenheid om het concept in realiteit om te zetten.

4.4 Capaciteit

Samenhangend met het gebrek aan financiering van zowel de cliëntenorganisaties in de LCR, als ook het bureau, is de capaciteit een van de grootste knelpunten (zie hoofdstuk 3: financiering). De leden geven zonder uitzondering aan dat zij niet de input kunnen leveren die zij zelf zouden wensen.

De capaciteit van het bureau is voldoende om de vergaderingen voor te bereiden en een beperkt aantal externe gesprekken te voeren. Hiermee is de grens bereikt. Voor ondersteuning van de leden in het opstellen van adviezen, het ontwikkelen en onderhouden van netwerken, e.d is binnen de aanstellingen geen ruimte.

In de lopende, nog niet goedgekeurde begroting is voorzien in uitbreiding van het bureau met 1,5 fte. Deze valt binnen de marge die het Min. van SZW lijkt te bieden. O.i. is deze oplossing volstrekt ontoereikend (gerelateerd aan de huidige taakstelling).

4.5 Beoordeling van de inbreng van de leden

De leden van de LCR zijn gevraagd hun eigen inbreng en die van de anderen te beoordelen. Tevens is gevraagd welke inbreng als gewenst wordt gezien. De antwoorden zijn in de volgende matrix samen te vatten.

In de kolommen is aangegeven of de inbreng van leden als actief (positief) of passief (negatief) worden gewaardeerd. In de rijen is aangegeven of inbreng noodzakelijk wordt geacht, of anderszins beoordeeld wordt.

Inbreng leden LCR	Actief	Passief
Noodzakelijk	CNV/MHP FNV (2x) CG-Raad FvO CSO LVA CCR UWV CCR CWI CCR SVB LocSZ	LOM-8
Anders		CB/ LPR LVT LNCO

Opgemerkt moet worden dat bijna alle leden in het eerste kwadrant ook regelmatig in het tweede kwadrant worden geplaatst (passief/ noodzakelijk). De matrix ontstaat dus door de extreme beoordelingen te elimineren.

Cliëntenparticipatie is een "witte" aangelegenheid. De leden van de LCR zien dit als zwakte, juist in een tijd met grote maatschappelijke en politieke aandacht voor integratievraagstukken. In die lijn is inbreng van de LOM-8 met grote nadruk als gewenst aangegeven.

M.b.t. de LVT en LNCO/SMZBW wordt er openlijk aan getwijfeld of het lidmaatschap van de LCR van enige betekenis is. Bij de CB/ LPR is dit minder eenduidig.

In de interne gesprekken zijn verschillen in percepties te constateren tussen wat leden zelf zien wat zij aan inbreng leveren en de waardering hierover van de anderen.

FNV-lokaal dient zich aan als een alternatief voor de gemeentelijke geleding. De claim op een zetel is binnen de FNV in overweging. LocSZ overweegt de claim van een tweede zetel.

4.6 Conclusies

Bij de input springen gedrevenheid en deskundigheid er in positieve zin uit. De knelpunten zitten enerzijds in de capaciteit. Kort samengevat: voor vergaderen bestaat een budget, advisering is vrijwilligerswerk.

Anderzijds is het nodig dat de individuele inbreng van de lidorganisaties wordt verhelderd. De beperkte capaciteit dwingt ook tot het stellen van prioriteiten.

4.7 Aanbevelingen

Het verdient aanbeveling om de onderlinge verwachtingen te verhelderen en beter te reguleren:

- op inhoud. Verwachtingen die niet uitgesproken worden, zijn hindernissen. Het is in het belang van individuele leden, maar ook voor de LCR als totaal, om helder te hebben wat er verwacht wordt.
- op capaciteit. Juist omdat de middelen zo beperkt zijn, is het zaak deze zo doelmatig mogelijk in te zetten. In het werkplan zou opgenomen moeten worden wat ieders inbreng wordt. Zo worden de knelpunten vooraf duidelijk en kan naar alternatieven gezocht worden, dan wel moeten de plannen bijgesteld worden. In dit overzicht horen alle taken te staan, dus ook bestuurlijke taken, werkgroepen, beoordeling concepten, etc. T.b.v. de volgende planperiode dient ook een kolom realisatie opgenomen te worden;
- in het huishoudelijk reglement dient een omschrijving opgenomen te worden wat er van leden van de LCR verwacht wordt; hierbij dienen normen zo veel mogelijk meetbaar te worden geformuleerd;
- in dit reglement wordt tevens voorzien in een procedure voor situaties dat een lid niet wil of kan voldoen aan deze verwachtingen, met een beroepsprocedure.

Voor het functioneren van de LCR is het gewenst dat er geen lange periodes bestaan dat leden geen inbreng kunnen of willen leveren. Hieraan moeten consequenties verbonden worden. In eerste instantie is het zoeken van alternatieven de aangewezen weg. Desnoods mag de situatie ontstaan dat een zetel onbezet blijft.

T.a.v. de nu voorliggende vragen, wordt het volgende opgemerkt.

De CB/LPR (geleding cliëntenorganisaties) geeft aan dat zij niet meer in staat zijn een vertegenwoordiger aan te stellen. Het wegvallen van vertegenwoordiging uit de GGZ doet de representativiteit van deze geleding geweld aan. Het is dus dringend gewenst dat hier een alternatief gezocht wordt. Voor de huidige vertegenwoordiger van de CB dient een vorm gevonden te worden om zijn expertise wel te behouden voor de LCR.

Over de LVT (gemeentelijke geleding) kan opgemerkt worden dat dit een dusdanig kleine organisatie is, dat het de vraag is of deze inbreng van betekenis kan leveren. Dit lijkt niet zo te zijn. Het LNCO/SMZBW (eveneens gemeentelijke geleding) geeft zelf aan dat zij weinig weerklank krijgt binnen de LCR voor zijn standpunten. Het is dan de vraag of continuering van het lidmaatschap van de LCR zin heeft.

5 Het proces: interne samenwerking en externe relaties

5.1 Inleiding

Het primaire proces van de LCR is advisering van de Min. van SZW, de RWI en de Uitvoeringsinstellingen. In de invulling van de LCR betreft de inhoud van de adviezen:

- de inhoud van wet- en regelgeving (SZW), beleidsmatige vraagstukken op het terrein werk en inkomen (RWI) en het gebruik van de eigen beleidsruimte van de uitvoeringsinstellingen.
- de vormgeving en realisatie van cliëntenparticipatie.

Om deze functie te kunnen vervullen is een "helikopterview" nodig. Sommige helikopters komen niet van de grond. Andere vliegen zo hoog dat waarnemingen geen betekenis kunnen hebben. Van belang is dus om vast te stellen of de machine werkt en welke vlieghoogte wordt gekozen. Meer concreet:

- De LCR is samengesteld volgens een samenwerkingsmodel. Welke formule ligt aan de basis van deze samenwerking? Hoe zijn de verhoudingen tussen de leden gereguleerd?
- Hoe is de verhouding tussen bureau en leden geregeld?
- Hoe ziet het management van de externe relaties er uit?

5.2 Intern: de samenwerkingsformule

In de LCR wordt samengewerkt volgens het federatieve model. De kenmerken hiervan zijn:

- samenwerken o.b.v. een strategie;
- een getrapte structuur (organisaties zijn lid)
- er is een bureau;
- de interne relaties zijn gereguleerd.

De tegenpool van de federatie is de ad-hoc-organisatie: hierin wordt eenmalig samengewerkt op basis van inhoud. Het federatieve model wordt vooral gebruikt door verenigingen die langdurig op basis van een thema samenwerken. Het ad-hoc-model wordt gevolgd door verenigingen die eenmalig samenwerken op een onderwerp. Herhaling is mogelijk op een ander item. Deze constructies worden vaak met de term platform aangeduid. Het belangrijkste onderscheidscriterium tussen beide samenwerkingsvormen is de overdracht van beleidsruimte tussen de deelnemende organisaties en de samenwerkingsvorm.

De LCR lijkt het meest op het federatieve model. Aan twee kenmerken wordt zonder meer voldaan: de getrapte structuur en het bestaan van het bureau. Bij de strategie en het reguleren van de interne relaties, ligt het gecompliceerder. Met name bij deze laatste twee kenmerken wordt hieronder stilgestaan.

In het federatieve model zijn drie zaken cruciaal voor succes:

1. er moet een duidelijke formule zijn in de samenwerking en deze moet door alle leden gedragen worden. Er moet dus geregeld worden wat tot het domein van de federatie hoort, en wat de vrije handelingsruimte van de leden is.
2. de federatieve samenwerking moet zich richten op zaken die de individuele leden niet kunnen (anders is er geen toegevoegde waarde).
3. de federatieve samenwerking moet actief door de leden ondersteund worden in de positionering. Zonder dit kan er geen effectieve invloed van uitgaan.

Als aan de eerste voorwaarde niet wordt voldaan, zal er of eindeloos overleg nodig zijn, of de federatie verwijderd zich van de leden (al dan niet gepaard gaand met uittreding). Aan voorwaarde 3 zal dan ook automatisch niet worden voldaan.

Voorwaarde 2 stelt dat de federatieve samenwerking iets anders moet doen dan de leden. Het heeft geen zin om van de LCR een lobbyorganisatie te maken. De cliëntenorganisaties zullen zich afvragen of ze het zelf niet beter kunnen en CCR'n zullen afhaken. En omgekeerd als de LCR zich beperkt tot afstemming tussen de CCR'n en de gemeentelijke geleding, kunnen zij beter hun eigen vorm kiezen, zonder de cliëntenorganisaties.

In maart 2004 is na uitvoerig overleg in de LCR de notitie "Missie, taken en werkwijze LCR" opgesteld. In dit document zijn onder andere de relaties met de geledingen geregeld.

T.a.v. de afstemming met de cliëntenorganisaties valt op dat deze gericht is op inhoud: hierover dient telkens per onderwerp overeenstemming te worden bereikt. Deze constructie voldoet niet aan de eerste twee voorwaarden. In feite is er sprake van een mengvorm tussen het federatieve model en de ad-hoc-organisatie. Mengvormen brengen met zich mee dat vooral de nadelen van beide samenwerkingsvormen gevoeld worden en er van de voordelen weinig overblijft: trage en tijdrovende besluitvorming, druk om tot compromissen te komen, weinig invloed, gedoe over wie wie vertegenwoordigt.

De relatie met de geleding van de CCR'n is in theorie goed geregeld. Het principe is "decentraal, tenzij ...". De LCR richt zich op wet- en regelgeving en de bestuurlijke overleggen; de cliëntenraden in de kolommen richten zich op de uitvoering. Waar de grens niet duidelijk is, wordt overlegd. In de praktijk werkt het niet optimaal. Gevraagd naar hoe de vertegenwoordigers van de CCR'n in de LCR hun rol zien, kiezen zij een andere invulling van de relatie tussen de geleding en de LCR. Zij staan ook kritischer t.o.v. de LCR dan de meeste cliëntenorganisaties. Hier spelen een aantal factoren een rol.

"Missie, taken en werkwijze" is tot stand gekomen in een tijd dat er wisselingen plaatsvonden in de vertegenwoordiging van de CCR'n en deze leden dus nog niet ingewerkt waren in de materie. Verder is de LCR zich in de loop der tijd meer op de Tweede Kamer gaan richten en minder op SZW. Daarmee is de LCR meer in het verlengde van de cliëntenorganisaties gaan werken. Deze afwijking tussen leer en werkelijkheid kan niet op instemming van de CCR'n rekenen.

De relatie van de LCR met de geleding van gemeentelijke vertegenwoordigers, ligt gecompliceerder. Ook hier lijkt sprake van een mengvorm. Deze lijkt vooral ingegeven te zijn door het ontbreken van een landelijke organisatie met een verenigingsstructuur.

De conclusie is dat de "Missie, taken, en werkwijze" aan revisie toe is. Dit moet er ook toe bijdragen dat de LCR beter wordt gedragen door de leden en langs deze weg de effectiviteit en het gezag worden vergroot. Illustratief is dat nu slechts een enkel lid de LCR vermeld op de eigen website.

Gegeven de samenstelling van de LCR en de verhoudingen tussen de leden, is de constructie van een onafhankelijk voorzitter een geëigend middel om te bewaken dat de LCR tot resultaten komt.

5.3 De relatie LCR en het bureau

De voorzitter en ambtelijk secretaris worden gerespecteerd en gewaardeerd. Intern en extern is er nauwelijks verschil in beoordeling. Er wordt veel werk verzet, ook door het secretariaat. Veel genoemd in de gesprekken: een uitstekend netwerk en inhoudelijke deskundigheid. Samengevat: de relatie tussen leden van de LCR en het bureau is goed.

Naar de toekomst kijkend, vragen een aantal zaken aandacht. De gemeenschappelijke noemer hieronder is dat het bureau alle trekken van een pioniersorganisatie vertoont. Grenzeloze inzet, improviserend werken, alles draait om de missie, zonder noemenswaardige middelen toch wat voor elkaar krijgen, etc. Deze eigenschappen zijn functioneel en hard nodig in de opbouwfase. Echter, de tijd is nu daar om improviseren te vervangen door structureren.

Dit betekent ten eerste dat de LCR instrumenten moet ontwikkelen om het bureau aan te sturen. Deze ontbreken nu. De begroting stuurt nauwelijks. Het werkplan doet dit enigszins, maar ontwikkelingen in de actualiteit nemen de regie over. Het bureau loopt hier harder dan een aantal leden kunnen bijbenen. Adviezen en brieven worden met enige regelmaat onder tijdsdruk verstuurd, zonder instemming of reactie van alle leden (te kort tijd om te reageren of geen tijd voor een reactie). In een pionierssituatie mag dit, in normale verhoudingen niet. Zonder aansturing vervreemden leden en bureau van elkaar en kan de opgebouwde kennis van het bureau niet productief worden.

Ten tweede, conceptueel is sprake van een onafhankelijke voorzitter, welke dus geen deel uitmaakt van het bureau. In de gesprekken ontstaat een ander beeld. Feitelijk kan vastgesteld worden dat de voorzitter ook inhoudelijk input levert (functie beleidsmedewerker) en een deel van de leiding over het bureau vervult (functie directeur). Leer en werkelijkheid wijken dus af.

Ten derde, met de voorziene uitbreiding van het bureau (beleidsmedewerker en secretaresse), wordt de vraag actueel hoe de leiding over het bureau geregeld moet worden. Het maakt tevens de vraag hoe het bureau aangestuurd moet worden, indringender.

Ten vierde: tijdens de opbouw van de LCR is tegelijk veel overhoop gehaald in het sociale zekerheidsstelsel. Niemand verwacht van de LCR dat op alle wijzigingen in het stelsel wordt gereageerd. Met de huidige middelen is dit ook niet vol te houden. Er moeten dus prioriteiten gesteld worden.

Ten vijfde zit er een forse discrepantie tussen formele aanstelling en feitelijk gemaakte uren, waar het gaat om de voorzitter en de ambtelijk secretaris. Dit is in pionierssituaties een gebruikelijk knelpunt. Maar niet duidelijk is of de leden bewust of onbewust het risico aanvaarden in de continuïteit van de vervulling van deze rollen.

Samengevat: de leden van de LCR zijn eigenaar van het probleem hoe het bureau moet worden aangestuurd en de prioriteiten die gesteld moeten worden.

5.4 Het management van externe relaties

It takes two to tango. SUWI schrijft voor dat er geregeld overleg is met de Min. van SZW, de raden van bestuur van de uitvoeringsinstellingen en de RWI. Als het overleg gevoerd is, heeft de LCR aan haar wettelijke taken voldaan. Of het overleg maatschappelijk betekenis heeft (tot ander handelen leidt), is aan de tegenspeler. De LCR (en cliëntenraden in het algemeen) hebben geen machtsmiddelen. De enige macht is overtuigingskracht. En de keerzijde van de medaille is dat wettelijk overleg alleen nut heeft als de tegenspelers het nut van cliëntenparticipatie inzien.

Op de hooizolder van de polder wordt de liefde slechts bedreven, als twee partijen er het genoeg van inzien. Basaal is dit de uitgangssituatie.

De bestuurlijke overleggen met de uitvoeringsinstellingen worden door de LCR grondig voorbereid. De weerslag hiervan is een gespreksnotitie. Deze wordt intern gebruikt, maar niet extern: de notitie wordt niet opgestuurd. Dit betekent dat de tegenspelers zich slecht kunnen voorbereiden op de onderwerpen. En in de praktijk wordt de agenda van het overleg te eenzijdig vastgesteld door de LCR. Beide factoren zijn hindernissen om op inhoud vooruit te komen.

De raden van bestuur geven (terecht) aan dat zij van verschillende kanten input gebruiken in hun plan gestalte geven aan het concept "de cliënt centraal". De agendering van het bestuurlijk overleg zou moeten aansluiten bij dit plan.

De agendapunten worden aangedragen door de LCR; het is uitzonderlijk als de raden van bestuur onderwerpen aandragen. Dit geeft aan dat de verhoudingen nog niet goed genoeg ontwikkeld zijn. De verhouding zelf wordt hiermee een agendapunt.

5.5 Conclusies

De samenwerkingsformule in de LCR heeft vooral de karakteristieken van een federatief model. Aan twee van de vier kenmerken wordt voldaan: er is een bureau en er is sprake van een getrapte structuur. De LCR heeft ook een strategie geformuleerd en voldoet hiermee aan het derde kenmerk. Het vierde kenmerk betreft het reguleren van de interne verhoudingen: hier is aanvullende besluitvorming nodig, op het niveau van belangen, motivatie en stijlen van werken.

Dit betekent ook dat de huidige strategie geactualiseerd moet worden, gebaseerd op waar de LCR sterk in is (toegevoegde waarde heeft) en waar de kansen liggen.

De relatie tussen de leden van de LCR en het bureau dient volgens gebruikelijke patronen gereguleerd te worden met een dagelijks bestuur.

Gezien de complexiteit van de relaties is een onafhankelijk voorzitter een gewenste voorziening.

In de externe relaties van de LCR is er een wederzijds belang om de agenda's beter af te stemmen.

5.6 Aanbevelingen

In focus zou de LCR terug moeten gaan naar de oorspronkelijke bedoeling van de wetgever: inbreng vroegtijdig in het proces van wet- en regelgeving. Dit is waar de LCR de meeste meerwaarde kan hebben. Het is tevens een formule in de samenwerking binnen de LCR. Dit brengt met zich mee dat de LCR iets anders doet dan de vertegenwoordigde organisaties/ cliëntenraden gewend zijn te doen. Bij de selectie van vertegenwoordigers dient hier zo veel mogelijk rekening mee gehouden te worden. De notitie "Missie, visie en werkwijze", dient herzien te worden. En besproken met de Min. van SZW, de raden van bestuur van de uitvoeringsinstellingen en de RWI. Nadien dient een strategisch plan te worden opgesteld.

De LCR benoemt een Dagelijks Bestuur, bestaande uit de voorzitter van de LCR (tevens voorzitter van het DB), de penningmeester en twee vertegenwoordigers uit de raad. De penningmeester en de twee andere vertegenwoordigers worden benoemd, zodanig dat alle geledingen van de LCR in het DB vertegenwoordigd zijn. Een van de twee laatsten is tevens vice-voorzitter, zowel van het DB als van de LCR. De vergaderingen worden bijgewoond door de ambtelijk secretaris. Het DB stuurt het Bureau aan, stelt prioriteiten en bepaalt op welke onderwerpen wel en niet gereageerd wordt.

In het bestuurlijk overleg met de raden van bestuur van de uitvoeringsinstellingen dient de agenda tweezijdig te worden opgesteld. De schriftelijke voorbereiding wordt vooraf uitgewisseld. De delegatie van de LCR bestaat uit 2-3 vertegenwoordigers.

6 Output

6.1 Inleiding

Bij de inventarisatie van de output staan twee vragen centraal:

- welke adviezen zijn gegeven aan de Min. van SZW en welke conclusies zijn hieraan te verbinden?
- Welke andere taken zijn in de opbouwjaren ontstaan die niet vooraf zijn voorzien?

Het overzicht van de adviezen is opgesteld door het bureau van de LCR, gefiatteerd door de leden en (ambtelijk) gecontroleerd op juistheid en volledigheid door SZW (voor het deel dat op SZW betrekking heeft).

6.2 Overzicht van de adviezen

nr.	datum	onderwerp	advies aan	gevraagd	resultaat/toelichting
	2002				
1	voorjaar	Beleidskader RWI	RWI	ja	Geen officieel schriftelijk advies uitgebracht, mondeling een aantal keren met RWI gesproken over concepten van beleidskader; LCR was nog in oprichting en niet in staat officieel schriftelijk advies te geven.
2	22-10-2002	kabinetsstandpunt beleidskader RWI	Min. SZW	nee	
3	11-11-2002	4e voortgangsrapportage SUWI	Tw. Kamer	nee	
4	11-11-2002	Sociale Nota min SZW	Tw. Kamer	nee	
5	14-11-2002	Eren Ab Harrewijn	Min. SZW	ja	Instellen Ab Harrewijn reden jaarlijks uit te spreken op congres LCR; minister de Geus zal eerste rede uitspreken; Instellen cliënt in beeldprijs
6	4-12-2002	concept wetsontwerp voor nieuwe bijstandswet	kabinet	ja	Er is advies gevraagd maar LCR kreeg slechts beperkte mogelijkheid om reactie te geven. Besloten is toen een advies uit te brengen aan het kabinet; In mei en juli 2003 is met staatssecretaris Rutte gesproken wetsvoorstel WWB
	2003				
1	11-2-2003	kabinetsformatie	kabinets-formateurs	nee	
2	18-2-2003	Evaluatie PRB	Min. SZW	nee	verzoek aan minister om geïnformeerd en betrokken te worden bij eva PRB. De LCR is niet betrokken bij eva PRB. De LCR is wel geïnformeerd
3	26-3-2003	aanbestedingsprocedure reïntegratie	Min. SZW Staats. SZW	nee	

4	1-4-2003	samenstelling LCR	Min. SZW	ja	minister is in 2005 akkoord gegaan met voorstel LCR om naast 6 wettelijke zetels voor landelijke cliëntenorganisaties 3 toegevoegde zetels toe te staan voor landelijke cliëntenorganisaties
5	28-5-2003	advies over werkherkansingsadviseur	Min. SZW	ja	invoering arbeidsadviseur per 1 juli 2004 (experiment 1 juli 2006 dan moet minister SZW besluiten over over voortzetting
6	1-7-2003	adviesbeleidskader	RWI	ja	RWI heeft reactie gegeven op LCR advies; LCR heeft in een vroeg stadium op concepten kunnen reageren een aantal van deze adviezen zijn in het beleidskader meegenomen
7	15-7-2003	wetsvoorstel Wet werk en bijstand	Tw. Kamer	nee	Op kleine onderdelen zijn wijzigingen in WWB aangebracht; Onderdeel cliëntenparticipatie is aanzienlijk verbeterd.
8	13-8-2003	PRB	Tw. Kamer	nee	brief LCR toegevoegd aan officiële kamerstukken er is een nieuwe vorm voor PRB gekomen de IRO
9	16-9-2003	Prinsjesdag/begroting SZW	Tw. Kamer	nee	
10	6-10-2003	aanbieding kaderbrief WWB kaderbrief is samen met Sociale Alliantie opgesteld.	VNG	nee	de kaderbrief is door veel cliëntenraden gebruikt als ondersteuning bij hun werkzaamheden rond de WWB; Ook gemeenteraadsleden hebben gebruik gemaakt van de kaderbrief
11	16-okt	advies VNG en UWV op werkherkansingsadviseur	Min. SZW	ja	minister wil dat LCR met UWV, CWI, VNG, Divosa gaat overleggen over werkherkansingsadviseur
12	3-11-2003	6e voortgangsrapportage SUWI	Min. SZW Tw. Kamer	nee	
13	3-11-2003	kabinetsstandpunt beleidskader RWI	Min. SZW	nee	
14	28-11-2003	begroting SZW	Tw. Kamer	nee	

Evaluatie Landelijke Cliëntenraad mei 2006 Trajecta Organisatieontwikkeling Utrecht

15	17-12-2003	Wet werk en bijstand	Tw. Kamer	nee	
16	18-12-2003	Subsidieverzoek project WWB	Staats. SZW	nee	Toekenning subsidie project WWB per 1 juni 2004
	2004				
1	2-2-2004	boekje cliëntenparticipatie	Min. SZW	nee	
2	9-2-2004	IRO en jaarplannen uitv org.	Tw. Kamer	nee	
3	18-2-2004	IRO	Tw. Kamer	nee	
4	12-3-2004	Wetswijziging WSW	Tw. Kamer	nee	
5	23-3-2004	beleidskader RWI	RWI	ja	RWI heeft reactie gegeven op LCR advies; LCR heeft in vroeg stadium op concepten kunnen reageren; een aantal van deze adviezen zijn in het beleidskader meegenomen
6	maart	brochure met tips voor cliëntenraden minimabeleid in kader WWB	cliëntenraden gemeenteraden	ja nee	de brochure is door veel cliëntenraden en gemeenteraden gebruikt
7	maart	cliëntenparticipatie Amsterdam	Gem. A'dam	ja	Opmerkingen LCR zijn voor een deel meegenomen
8	31-3-2004	concept. Bels. uitv. WSW en begeleid Werken	SZW	ja	
9	7-4-2004	IRO	Tw. Kamer	nee	
10	13-4-2004	WWB	Tw. Kamer	nee	
11	14-4-2004	advies Wajong comm. werkend perspectief	Commissie	ja	advies op verzoek van minister gevraagd en aan rapport commissie werkend perspectief toegevoegd. In september heeft er een speciaal bestuurlijk overleg over dit onderwerp plaatsgevonden met de Min.
12	21-4-2004	IRO n.a.v. moties in TK	Tw. Kamer	nee	behoud experimenten PRB
13	12-5-2004	Wetsvoorstel wijziging herbeoordelingen	Tw. Kamer	nee	Speciaal overleg met minister de Geus over herbeoordelingen
14	19-8-2004	kabouterteams	gemeenten	nee	
15	20-8-2004	kern kaart WWB	SZW	ja	een aantal opmerking LCR zijn overgenomen
16	9-9-2004	modernisering WSW	Staats. SZW	ja	in bestuurlijk overleg verzoek toetreding commissie modernisering WSW deze commissie is door staats ingesteld voor advisering modernisering WSW

Evaluatie Landelijke Cliëntenraad mei 2006 Trajecta Organisatieontwikkeling Utrecht

17	okt./nov.	protocol moeilijk plaatsbaren i.v.m. IRO	UWV	ja	op verzoek van minister heeft LCR adv uitgebracht via deelname aan werkgroep ingesteld door UWV
18	nov./dec.	protocol scholing	UWV	ja	op verzoek van minister heeft LCR advies uitgebracht via deelname aan werkgroep ingesteld door UWV
19	13-9-2004	jonggehandicapten	Tw. Kamer	nee	
20	21-9-2004	Prinsjesdag	Tw. Kamer	nee	
21	22-10-2004	verordening cliëntenpart	gemeenteraad Zwijndrecht	ja	Verordening is bijna geheel volgens LCR advies aangepast
22	22-11-2004	8e voortgangsrapportage SUWI	TK/SZW	nee	Toezegging minister SZW instellen overleg tussen LCR en ketenpartners
23	november	ketenklanten onderzoek	AKO	Ja	advies LCR voor belangrijk deel overgenomen
24	10-12-2004	IRO	TK	nee	
25	10-12-2004	anticumulatie Wajong	TK	nee	
26	eind dec.	uitbrengen stand van zaken cliëntenpart		Nee	
	2005				
1		protocol job coaching	UWV	ja	deelname aan werkgroep UWV
2	maart	Fonds cliëntenparticipatie	Min. SZW	nee	Minister heeft LCR verzocht voorstel uit te werken
3	8-4-2005	werking reïntegratiemarkt	Tw. Kamer	nee	
4	april	Advies RWI omdat iedereen nodig is	RWI	ja	
5	9-mei	Advies RWI omdat iedereen nodig is	Staats. SZW	nee	
6	2-5-2005	tussenevaluatie SUWI en 9e voortgangsrapportage SUWI	SZW	ja	LCR is uitgenodigd op ambtelijk concept te reageren. Op enkele onderdelen is advies LCR overgenomen
7	12-mei	Minima beleid gemeente R'dam	PvdA R'dam	ja	Op een aantal onderdelen is advies LCR overgenomen
8	30-mei	modernisering WSW	Min. SZW	ja	Op een aantal onderdelen is advies LCR overgenomen
9	3-jun	reïntegratiebeleid	Tw. Kamer	nee	
10	21-jun	WIA	Tw. Kamer	nee	
11	28-jun	WIA	Tw. Kamer	nee	

Evaluatie Landelijke Cliëntenraad mei 2006 Trajecta Organisatieontwikkeling Utrecht

12	18-jul	verzoek advies over goede voorbereiding reïntegratie na herbeoordelingen	Min. SZW	ja	advies uitgebracht voor bestuurlijk overleg in sept.
13	eind juli	arbeidsadviseur	Min. SZW	ja	uitbrengen tussen evaluatie arbeidsadviseur samen met UWV, CWI en Divosa
14	13-sep	tusseneva SUWI en 9e voort.rap SUWI	Tw. Kamer	nee	
15	20-sep	Prinsjesdag	Tw. Kamer	nee	
16	27-sep	ketenprogramma 2006	AKO Staats. SZW	ja	LCR wordt betrokken bij voor cliënten belangrijke onderwerpen ketenprogramma 2006
17	sept.	IRO	Min. SZW	ja	verzoek om advies over vervolg monitoring IRO
	29-sep	Evaluatie SUWI	Min. SZW	ja	advies over startnotitie Evaluatie SUWI
18	11-okt	modernisering WSW	Tw. Kamer		
19	28-okt	WIA	EK	nee	Persoonlijke ondersteuning blijft ook voor WAO
20		Evaluatie SUWI	Min SZW	ja	LCR is uitgenodigd voor externe klankbordgroep. In klankbordgroep is commentaar geleverd op div. startnotities bij eva SUWI, enkele adviezen LCR zijn overgenomen.
21	3-nov	Belastingplan 2006	Tw. Kamer	nee	
22	7-nov	Wetsvoorstel Inburgering	Tw. Kamer	nee	uitnodiging hoorzitting TK (heeft in 2006 plaatsgevonden)
23	15-nov	beoordelingskader IRO	UWV	ja	Deel advies LCR overgenomen
24	17-nov	langdurigheidstoelage	Staats. SZW	nee	
25	17-nov	WIA-toets gemeentelijke doelgroep	Tw. Kamer	nee	TK heeft minister de Geus gevraagd. brief LCR te beantwoorden.
26	30-nov	begroting SZW	Tw. Kamer	nee	
27	19-dec	WW	Tw. Kamer	nee	
28	21-dec	concept Dienstverl. concept werkzoekende	AKO	ja	deel advies LCR overgenomen

6.3 Waarnemingen

Uit de tabel van de vorige alinea zijn een aantal waarnemingen te destilleren.

1. De adviezen strekken zich uit over een breed terrein. Ze hebben betrekking op hele wetten en details van uitvoeringsregelingen (inhoud), op procedurele zaken en op cliëntenparticipatie zelf.
2. Er zijn veel adviezen niet gevraagd door de Min. van SZW, b.v. over de WIA.
3. Relatief veel adviezen gaan richting de Tweede Kamer.

In de tijd gezien ontstaat het volgende beeld.

Adviezen LCR (alle)

Jaar:	Totaal:	Gevraagd	Niet gevraagd
2002	6	3	3
2003	16	4	12
2004	26	11	15
2005	28	13	15

Adviezen aan SZW (de Min. en ambtelijk)

Jaar:	Totaal:	Gevraagd:	Niet gevraagd:
2002	1	0	1
2003	8	3	5
2004	5	3	2
2005	11	8	3

De ratio gevraagde/ niet gevraagde adviezen is een indicator voor de acceptatie van de adviezen en een indicator voor de positionering van de LCR. Te constateren valt dat de verhouding gevraagd/ niet gevraagd verbetert.

Dit is nog meer het geval m.b.t. de adviezen aan (de Min. van) SZW. Maar wel moet aangetekend worden dat de zaken waarover geen advies is gevraagd, grote onderwerpen betreft (o.a. de WIA, WWB, WW). Een verdere verhoging van deze ratio is geen verbetering, omdat er dan nauwelijks meer ongevraagd wordt geadviseerd.

6.4 Andere taakgebieden

Naast de adviezen zijn er andere taakgebieden te onderscheiden. Het overzicht over 2005 geeft hier een goed beeld van.

Activiteiten 2005	Gevraagd en ongevraagd
1. Bestuurlijk overleg met ministerie SZW	wettelijke taak
2. Periodiek ambtelijk overleg met ministerie SZW (wettelijke taak)	Gevraagd
3. Overleg met RWI	wettelijke taak
4. Advisering RWI (wettelijke taak). Betrokkenheid bij Advisering RWI en het leveren van een commentaar bij deze adviezen.	Wettelijke taak
5. Overleg met Raad van Bestuur UWV. In dit kader vindt ook overleg plaats met de centrale cliëntenraad UWV	Wettelijke taak
6. Overleg met Raad van Bestuur CWI. In dit kader vindt ook overleg plaats met Centrale Cliëntenraad CWI.	wettelijke taak
7. Overleg met Raad van Bestuur SVB. In dit kader vindt ook overleg plaats met Centrale Cliëntenraad SVB	wettelijke taak
8. Overleg met VNG	wettelijke taak
9. Organisatie congres LCR	Wettelijke taak
10. Organiseren cliënt in beeld prijs	Wettelijke taak
11. Organiseren Ab Harrewijn rede	Wettelijke taak
12. Arbeidsadviseur (werkherkansingsadviseur) De arbeidsadviseur is ingesteld naar aanleiding van een advies van de LCR aan de minister van SZW over de werkherkansingsadviseur. Lid van stuurgroep arbeidsadviseur Lid werkgroep (invoering, uitvoering en evaluatie) arbeidsadviseur. In dit kader wordt mede vorm- en uitvoering gegeven aan de landelijke sturing van de arbeidsadviseurs. Ondersteunen bij opzetten cliëntenparticipatie rond arbeidsadviseur	gevraagd
13. IRO Bijdragen aan het in opdracht van het ministerie van SZW uit te voeren monitoring en evaluatie van de IRO Deelname klankbordgroep monitoring IRO Deelname aan bijeenkomsten en interviews in kader van monitoringen IRO	Gevraagd door min SZW

14. Jobcoach protocol Op verzoek van UWV deelnemen aan ontwikkeling jobcoach protocol	Gevraagd door UWV
15. IWI Overleg met IWI over werkplannen IWI	Gevraagd door IWI
16. IWI onderzoek naar oorzaken uitval begeleid werken in de Wsw Deelname aan bijeenkomst ten behoeve van het bovengenoemd onderzoek van het IWI	Gevraagd door IWI
17. WSW Modernisering Wsw Op verzoek ministerie SZW lid commissie modernisering Wsw Op verzoek ministerie SZW lid begeleidingscommissie overdracht indicatiestelling Wsw naar CWI Deelname aan door het ministerie van SZW georganiseerde bijeenkomsten in het kader van de modernisering Wsw Indicatiestelling Wsw Op verzoek ministerie SZW deelname aan begeleidingscommissie overdracht indicatiecommissie naar CWI Overige activiteiten in kader WSW Lid begeleidingscommissie bij in opdracht van ministerie van SZW door SEOR uitgevoerd onderzoek over financiering Wsw Vorbereiden eigen visie nota over WSW	Gevraagd min SZW
18. SUWI Op verzoek van ministerie SZW commentaar leveren bij concept voortgangrapportage SUWI en concept tussen evaluatie SUWI Commentaar leveren bij definitieve voortgangrapportage SUWI en tussenevaluaties SUWI Betrokkenheid evaluatie SUWI 2006	Gevraagd min SZW
19. Algemeen Keten Overleg (AKO) Betrokkenheid bij ketenbreed klanten onderzoek; Tenminste twee keer per jaar deelnemen aan Algemeen Keten Overleg.	Gevraagd AKO (mede in opdracht van min SZW)

<p>20. WWB Bijdrage leveren aan de totstandkoming van de Kernkaart WWB Evaluatie WWB lid klankbordgroep bij deel onderzoek regioplan klankbordgroep) Bijdrage geleverd bij uitwerking plan van aanpak evaluatie WWB Deelname aan door ministerie SZW georganiseerde bijeenkomsten over cliëntenparticipatie bij de WWB; Volgen ontwikkelingen in kader WWB o.a: Langdurigheidstoeslag, reïntegratie met speciale aandacht voor work first, minimabeleid.</p>	<p>Gevraagd min SZW Gevraagd SZW Gevraagd SZW Gevraagd SZW ongevraagd</p>
<p>21. Project WWB</p>	<p>ongevraagd</p>
<p>22. WIA Leveren commentaar bij wetsvoorstel WIA en wetsvoorstel invoeringswet WIA. Deelname aan rondetafelgesprek georganiseerd door Tweede Kamer over Invoeringswet WIA. Volgen ontwikkelingen invoering wet WIA</p>	<p>ongevraagd Deelname ronde tafelgesprek TK gevraagd ongevraagd</p>
<p>23. Wijziging WW</p>	<p>ongevraagd</p>
<p>24. Ontheffing sollicitatieplicht oudere WW-ers</p>	<p>gevraagd</p>
<p>25. Begroting ministerie SZW Commentaar leveren bij begroting ministerie SZW</p>	<p>ongevraagd</p>
<p>26. Project ondersteuning cliëntenraden bij de invoering van de Wwb Project coördinatie Bijdrage leveren aan nieuwsbrief en brochures</p>	<p>ongevraagd</p>
<p>27. Herbeoordeling WAO Op verzoek van ministerie SZW bijdrage leveren aan door SZW onderzoek over hoe gaat het met de herbeoordeelde WAO-ers (reïntegratie). Volgen ontwikkelingen met betrekking tot herbeoordeling WAO. Bijdragen leveren aan voorlichting over herbeoordeling WAO. Op verzoek minister SZW goede voorbeelden van reïntegratie na herbeoordeling inventariseren.</p>	<p>gevraagd gevraagd</p>
<p>28. Transparantie Reïntegratiemarkt Deelname aan stuurgroep transparantie reïntegratiemarkt Deelname werkgroep transparantie</p>	<p>gevraagd door RWI</p>

<p>29. Inburgering en sociale zekerheid In kaart brengen van knelpunten bij de samenloop van inburgering en sociale zekerheid Commentaar leveren bij beleidsontwikkeling inburgering in relatie tot de sociale zekerheid Spreekbeurten op bijeenkomsten en congressen over inburgering</p>	ongevraagd
<p>30. Vermindering Administratieve Lasten Burgers. Lid van door ministerie BZK ingestelde commissie Administratieve lasten reductie burgers Lid van door ministerie van BZK ingestelde werkgroep Administratieve lasten reductie burgers Lid van door ministerie van SZW ingestelde commissie lasten reductie burgers</p>	<p>gevraagd min BZK Gevraagd min BZK Gevraagd min SZW</p>
<p>31. Cliëntenparticipatie Evaluatie LCR Vervolg geven aan stand van zaken nota stand van zaken cliëntenparticipatie</p>	Wettelijke taak
<p>32. Beoordelingskader IRO (ten behoeve van uitvoering door UWV)</p>	Gevraagd UWV
<p>33. Bijdrage leveren aan diverse congressen en bijeenkomsten, o.a: WAO debat Debat sociale zekerheid Congres over SUWI Spreekbeurten bij provinciale bijeenkomsten cliëntenpart en sociale zekerheid</p>	Gevraagd door congres organisaties

6.5 Conclusies

De LCR is zonder meer productief te noemen, zeker voor een pioniersorganisatie. De aantallen adviezen vertonen een duidelijke stijging, zoals verwacht mag worden. De verbetering van de verhouding gevraagde/ niet gevraagde adviezen geeft aan de LCR zich in zekere mate gepositioneerd heeft.

Naast de adviezen zijn er andere taken, deels wettelijk aangegeven. De LCR wordt ook in toenemende mate gevraagd bijdragen te leveren in projectgroepen e.d. Uit de adviezen en andere taken valt af te leiden dat de LCR zich op verschillende niveaus kan bewegen.

De LCR beperkt zich niet tot de wettelijke taken, maar heeft een bredere taakopvatting. Voor een jonge institutie is dit een goede zaak: deze hoort ook invulling te geven aan niet voorziene taakgebieden. De keerzijde is wel dat het de vraag is of, met de beperkte capaciteit, aan alle verwachtingen kan worden voldaan.

De aanbevelingen op basis van het voorgaande zijn gegeven in hoofdstuk 8.

7 Outcome

7.1 Inleiding

De LCR heeft geen andere instituties die als direct voorbeeld kunnen dienen. Dit zelfde gegeven maakt ook de beoordeling van de outcome lastig: voor de hand liggende voorbeelden zijn er niet. Hieraan kunnen dus geen beoordelingsnormen ontleend worden. En, verwijzend naar eerdere paragrafen, in de outcome is de LCR deels afhankelijk van zijn tegenspelers.

7.2 Overzicht

De uitvoeringsinstellingen

De raden van bestuur en SZW is gevraagd op welke onderwerpen zij anders gehandeld hebben door toedoen van de LCR. De antwoorden waren erg kort. Als successen worden de arbeidsadviseur en de IRO genoemd, maar hierna wordt het benoemen van concrete resultaten lastig.

Tussen percepties en werkelijkheid kunnen afwijkingen zitten. Desondanks is de conclusie dat in de vierdeling input, proces, output en outcome, de laatste de zwakste schakel vormt, als het gaat om advisering van de uitvoeringsinstellingen.

De Min. van SZW

Ook t.a.v de Min. van SZW kan niet geconcludeerd worden dat de LCR grote invloed op het beleid heeft gehad. Maar het beeld is genuanceerder en positiever.

Ten eerste is zichtbaar dat de verhouding tussen het aantal gevraagde en het aantal ongevraagde adviezen verbetert. Dit is een indicator dat de positie van de LCR sterker wordt. Een andere indicator is het gegeven dat de Min. de LCR een positie heeft gegeven in het AKO. En op een positie waar de LCR de grootste meerwaarde kan leveren: vroegtijdig in het proces van regelgeving.

Ten tweede hebben een aantal adviezen betrekking op de LCR zelf en niet op inhoud. Als nieuwe institutie heeft de LCR de eigen positie moeten invullen en deels moeten bevechten. De LCR heeft terecht veel aandacht besteed aan de eigen positie en de eerste resultaten zijn zichtbaar. Deze behoren nadrukkelijk ook tot de outcome.

Ten derde levert het overzicht van de adviezen een beeld op van grote (arbeidsadviseur, IRO) en kleine successen op. Zo zal het in *steady state* ook zijn. In de opbouwfase is dus de eindvorm al bereikt.

De RWI

In de eerste jaren is het overleg met de RWI gericht geweest op het beleidskader. Met het wegvallen van de verplichting tot de opstelling hiertoe, is ook de noodzaak ontstaan om voor de relatie tussen de RWI en de LCR een nieuwe vorm te vinden. Recent zijn afspraken gemaakt wanneer over welke onderwerpen de LCR adviseert en welke niet. De agenda's van

beide organisaties zijn hier naast elkaar gelegd, vanuit de eigen strategie; de afspraken zijn concreet. De verhouding tussen de RWI en de LCR lijkt hiermee volwassen. Maar het is nog te vroeg om de resultaten te kunnen beoordelen.

Cliëntenparticipatie in beeld

Het jaarlijkse congres, de uitreiking van de "cliënt in beeld-prijs" en het uitspreken van de Ab Harrewijn-rede, zijn de gekozen vormen om cliëntenparticipatie te stimuleren. Of dit doel daadwerkelijk bereikt is, valt buiten het bestek van dit onderzoek. Met lokale cliëntenraden en cliënten zelf zijn geen gesprekken gevoerd. Mogelijk levert de SUWI-evaluatie hiervoor meer aanknopingspunten. Niettemin zijn er wel een aantal constatering te maken.

Het jaarlijkse congres wordt telkens overtekend. Het lijkt dus te voldoen aan de behoefte van lokale cliëntenraden om ervaringen uit te wisselen, ideeën op te doen, leerzame voorbeelden te zien, etc.

In het onderzoek zijn de kandidateringen en nominaties voor de prijs "Cliënt in beeld" onderzocht op gemeenschappelijke kenmerken. Twee zaken vallen op.

- ook onder de niet-prijswinnaars zijn verbeterideeën te vinden die "hout snijden";
- de gemeenschappelijke kenmerken van de genomineerde projecten zijn SMART.

SMART staat voor:

- Specifiek (focus voor ieder duidelijk)
- Meetbaar (concreet)
- Acceptabel (voor alle partijen)
- Realistisch (binnen de gegeven middelen)
- Tijdgebonden (er is een begin en eind).

7.3 Conclusies: lam of leeuw?

De middenkant determineert alleen al dat de LCR geen leeuw had kunnen zijn, of binnen de huidige wet kan worden. Ten eerste schieten hiervoor de financiële middelen tekort; dit betreft zowel de omvang van het bureau, als de financiering van cliëntenparticipatie, zowel bij de cliëntenorganisaties als in de gemeentelijke geleding. Ten tweede: zolang de wet de cliëntenraden geen machtsmiddelen geeft om rechten te effectueren, zal de cliëntenparticipatie niet het niveau bereiken dat met de (2^e generatie) ondernemingsraden wel gelukt is. Het gaat hier om beroepsprocedures in conflicten, de zeggenschap over de budgetten, het recht op benoeming van de ambtelijk secretaris, etc. Zolang deze zaken niet goed geregeld zijn, blijven de resultaten van cliëntenraden afhankelijk van de positie die hun tegenspelers innemen.

Terugblikkend op 4 jaar LCR, ontstaat ook geen beeld van een lam, onherkenbaar onderdeel van een kudde schapen in de polder. De LCR heeft een goed netwerk opgebouwd. Met publicaties en de jaarlijkse congressen heeft de LCR van zich laten horen en ruimte geboden aan de cliëntenraden in den lande om hun geluid te laten horen. Er zijn resultaten geboekt: de arbeidsadviseur en IRO zijn de duidelijkste voorbeelden. Complexe dossiers en vanuit cliëntenperspectief geen Pyrrusoverwinningen.

De LCR moet de giraf worden zoals in het amendement op SUWI is voorzien. Net als alle andere cliëntenraden met de poten in de modder. Niet hiërarchisch boven de andere raden staand, maar wel met een ander blikveld.

Hierin ligt ook de maatschappelijk de meerwaarde en dus de bestaansgrond van de LCR. In de verhouding met SZW betekent dit een positie vroeg in het proces van de totstandkoming van wet- en regelgeving en dus ook het laten varen van de *damage control* richting Tweede Kamer. Dit is nadrukkelijk ook de positie die de LCR wil innemen.

8 Naar een ander niveau

8.1 Inleiding

Het afbraakperspectief

Eerder is gesteld dat met het wegvallen van de financiering van de koepels in de geleding van de cliëntenorganisaties, in combinatie met de kwetsbaarheden van de gemeentelijke geleding, er van de LCR weinig overblijft. Dit scenario is reëel, maar vraagt verder geen aandacht omdat het zich automatisch zal voltrekken. De achterliggende keuzes zijn van politieke aard en vallen dus buiten het bestek van dit onderzoek.

Meer van hetzelfde

Het is denkbaar dat er reparatie zal plaatsvinden in de financiering van de koepels. Hiermee is nog geen realisatie van cliëntenparticipatie gezekerd, zowel in die van de gemeentelijke cliëntenraden, de cliëntenorganisaties, als die van het bureau.

Als tegelijkertijd de rechten van de cliëntenraden niet worden voorzien van wettelijke middelen om deze daadwerkelijk uit te oefenen, valt weinig verbetering te verwachten. Binnen "de marge" is het mogelijk om verbeteringen aan te brengen, maar voor veel optimisme in termen van *outcome* bestaat geen grond. Het wordt dan ongeveer "meer van hetzelfde". In dit scenario zullen de leden van de LCR hun positie opnieuw bepalen, met onbekende uitkomsten.

Naar een ander niveau

Om de cliëntenparticipatie in het algemeen en de betekenis van het werk van de LCR op een ander niveau te krijgen, zijn in hoofdstuk 4 al de sleutelonderwerpen benoemd:

1. de financiering van cliëntenparticipatie;
2. de bevoegdheden van cliëntenraden;
3. de ontwikkeling van de LCR van pionier naar volwassen organisatie;
4. de ontwikkeling van de relatie tussen LCR en zijn formele tegenspelers.

Een afgeleide vraag is welke rechtsvorm het meest geëigend is voor de LCR?

Of de politieke wens en wil bestaat om de cliëntenparticipatie naar een ander niveau te krijgen, staat niet op voorhand vast. Duidelijk is wel dat het de onderdelen vragen om een simultane aanpak door spelers en tegenspelers.

8.2 Financiering

Het is onbevredigend dat er geen beeld van kosten en opbrengsten van cliëntenparticipatie bestaat. De LCR zou er op moeten aandringen dat dit beeld ontwikkeld wordt.

Hiervoor is aangegeven dat er een capaciteitsprobleem bij 5 cliëntenorganisaties in hun LCR-geleding is, in de gemeentelijke geleding en bij het bureau. Aan alle dient wat te gebeuren,

in samenhang. Het heeft geen zin het bureau uit te breiden, als er te weinig inbreng uit de LCR komt. Het concept moet dan verlaten worden. Omgekeerd is het niet productief de inbreng in de LCR wel te zekeren, maar geen capaciteit op het bureau te hebben voor de uitwerking.

De LCR dient een eigen onderzoeksbudget te hebben, anders kan geen invulling gegeven worden aan de "coördinerende taak van de LCR".

Specifiek voor de gemeentelijke geleding zijn nog twee zaken relevant. In par. 3.2 is aangegeven dat er geen organisatie is die een groot deel van de gemeentelijke cliëntenraden verenigt, in een (juridische) verenigingsstructuur. Die organisatie komt er ook niet, tenzij hiertoe de opdracht en de middelen worden gegeven. Om op landelijk niveau de gemeentelijke cliëntenparticipatie een rol te laten spelen, is het gewenst dat er zo'n organisatie komt, c.q. een van de bestaande vertegenwoordigers zich hiertoe uitbouwt. De bereidheid en het vermogen hiertoe dient nog onderzocht te worden.

Geen enkele instantie heeft een volledig en geobjectiveerd beeld van hoe het gesteld is met de facilitering van de gemeentelijke cliëntenraden. De LCR heeft dit beeld nodig vanuit de coördinerende functie. Voor SZW zijn de gegevens nodig om te kunnen bepalen of met de huidige regelgeving de uitrusting van de gemeentelijke cliëntenraden voldoende gewaarborgd is. Hiervoor is een apart onderzoek nodig. Dit dient bij voorkeur door SZW en de LCR gezamenlijk te worden gedaan. Gestreefd moet worden naar een dekking van 100% van de gemeenten, omdat anders ongewenste situaties mogelijk buiten beeld blijven. Alleen de Min. van SZW kan dit afdwingen. Het ligt voor de hand om de inhoudelijke regie bij de LCR te leggen. Bij de opzet van het onderzoek kan gebruik worden gemaakt van data die er al zijn, o.a. van LocSZ en FNV.

FOOT, (Fonds Ondersteuning, Opleiding en Training cliëntenraden SZ). De LCR heeft, vanuit de notie dat de er bij cliëntenraden in het algemeen behoefte aan scholing en ondersteuning is, de notitie *FOOT* opgesteld. Trajecta onderschrijft de noodzaak voor het beschikbaar stellen van budgetten voor deze doeleinden. De vraag is wat de meest geëigende constructie is.

Er zijn basaal twee organisatievormen:

- de budgetten worden verankerd op het niveau van de betreffende cliëntenraden;
- er is een centraal fonds.

De eerste constructie is theoretisch de beste: de budgetten komen daar waar ze nodig zijn en ze staan daadwerkelijk tot de beschikking van de mensen die ze nodig hebben. In de praktijk doen zich knelpunten voor. Bij de CCR'n (en de regionale cliëntenraden) is niet helder of ze bevoegd zijn tot het aangaan van externe verplichtingen (opdrachten). Dit hindert zowel het gebruik van de budgetten, als ook het aangaan van samenwerkingsverbanden (zie par. 3.5). Bij de gemeentelijke geleding is de situatie niet duidelijk. De LCR zelf heeft vooralsnog geen eigen onderzoeksbudget.

Een centraal (landelijk) fonds zou tegemoet kunnen komen aan deze knelpunten in de praktijk, maar heeft ook twee bezwaren. Ten eerste roept elk fonds dynamiek in de onderlinge relaties op: een deel van de organisaties die claims op het fonds leggen, zullen ook deel uitmaken van de LCR. De LCR kan dus geen beheerder van het fonds zijn: de functionele relaties binnen de LCR zijn al complex genoeg.

De oprichting van een nieuw orgaan dat het fonds gaat beheren, heeft een eigen nadeel: de kosten van de verdeling van het fonds moeten in een redelijke verhouding staan tot de omvang van het fonds (jaarlijkse geldstroom). Zeg 8 % (norm ontleend aan de

medefinancieringsorganisaties ontwikkelingssamenwerking). Deze norm is moeilijk te bereiken voor een fondsbeheerder.

8.3 De bevoegdheden van cliëntenraden

De reikwijdte en betekenis van de LCR wordt gedeeltelijk bepaald door de gang van zaken in alle cliëntenraden. Het heeft geen zin de LCR op de troepen vooruit te laten lopen. Het is dus zaak dat daar de belangrijkste barrières weggenomen worden, zodat de raden de middelen krijgen om hun rechten uit te oefenen: ondubbelzinnig eigen budgetten, procedures voor gevallen dat bestuurders en raad het niet eens worden, etc.

Eerder is aangegeven dat het functioneren van de cliëntenraden vergeleken kan worden met de eerste generatie ondernemingsraden. Te veel de agenda van bestuurders volgen, te veel onderwerpen tegelijk, niet weten hoe met rechten omgegaan moet worden, etc. Algemene klacht over bestuurders: ze luisteren niet. Algemene klacht van bestuurders over de raden: de kwaliteit is onder de maat.

Dit is een kip-ei-situatie. Als de cliëntenraden hun rechten niet kunnen effectueren, komen ze zeker niet tot wasdom. Garantie voor resultaten is er niet. Het gaat om een noodzakelijke, maar niet voldoende voorwaarden voor succes. Hetzelfde geldt voor de budgetten voor scholing en tijdelijke externe ondersteuning. (En voor kwaliteit van en continuïteit in de bezetting van de cliëntenraden).

8.4 Van pionier naar adviesraad

Achter de LCR staan vele cliënten die zich in het algemeen goed georganiseerd hebben en het hele veld van cliëntenraden, via hun vertegenwoordigers in de raad. Veel kennis komt hier bijeen.

De LCR kiest nadrukkelijk voor de positie die nu in SUWI is voorzien: vroeg in het proces van wet- en regelgeving en wil dus een adviesorgaan van de regering in de SZ zijn. Deze notie vraagt nog om concretisering: het precieze moment in het proces van wet- en regelgeving moet duidelijk zijn. Een uitwerking hiervan zou de cliëntentoets kunnen zijn (zie par. 8.7)

Om deze rol te kunnen vervullen zal de raad intern orde op zaken moeten stellen inzake de onderlinge verhoudingen, de aansturing van het bureau, prioritering, etc. Ook hier bestaat een kip-ei-situatie: het voorgaande brengt extra (bestuurlijke) taken met zich mee. Hiervoor is vooralsnog geen ruimte.

Verder zal de LCR werkwijzen moeten standaardiseren. En: meer outcome en minder output.

8.5 De rechtsvorm van de LCR

Op dit moment heeft de LCR geen rechtsvorm. De raad is nu de commensaal van de RWI (huisvesting op zolder, geen naamplaatje bij de voordeur). Dit heeft praktische redenen: de beheersmatige zaken moesten geregeld worden. Er is geen zeggenschap van de RWI naar de LCR.

Bij de positie van adviesorgaan hoort een eigen rechtsvorm en de ruimte om eigen oplossingen te kiezen. In de praktijk zijn er nu allerlei praktische knelpunten in de driehoek SZW, RWI en LCR.

Van een eigen rechtsvorm gaat ook enige status uit: deze is functioneel in het licht van de wettelijke opdracht van de LCR.

Het belangrijkste nadeel van een eigen rechtsvorm is dat er staffaken in eigen beheer komen en dat de verantwoording over toegekende middelen meer tijd zal kosten dan nu het geval is.

ZBO en stichting zijn de twee rechtsvormen die in aanmerking komen. Geredeneerd vanuit de aard en de functie van de LCR als adviesorgaan is de ZBO de voor de hand liggende rechtsvorm, analoog aan de SER en de RWI. Maar er kleven twee bezwaren aan. De LCR is er nog te klein voor. Het bedoelde statusvoordeel kan in het tegendeel omslaan. Ten tweede geldt er voor de ZBO's een zware verantwoordingsplicht, controle door de IWI, etc. Dit staat in geen verhouding tot de omvang van het bureau.

Een stichting zou mogelijk een alternatief kunnen zijn. De kosten van de verantwoording staan dan in een betere verhouding tot de omvang van het totale budget. Deze optie moet nader onderzocht worden. Een wettelijk adviesorgaan van de rijksoverheid met een stichting als rechtsvorm, is een noviteit.

8.6 De relatie met de tegenspelers

Gegeven het gebrek aan machtsmiddelen en gezien het grote verschil tussen output en outcome, dient in de bestuurlijk overleggen gesproken te worden over de relatie met de LCR zelf (dus even niet over inhoud). De vernieuwde "Missie, taken en werkwijze LCR", kan hierbij een hulpmiddel zijn. Op welke onderdelen kan men elkaar treffen en op welke niet? Op welke wijze moet de agenda tot stand komen?

Daarnaast is het nodig om de kwaliteit van de adviezen nader te definiëren. De LCR kan zelf kwaliteitscriteria opstellen en deze vervolgens extern toetsen. De snelle manier is om 3-4 casussen (oude adviezen) te bespreken en hieruit helder te krijgen waar de verschillen in beoordelingen op gestoeld zijn.

Tot slot ligt het voor de hand om dit rapport te bespreken.

Specifiek voor de relatie met SZW geldt nog het volgende. De LCR heeft de formulering van zijn wettelijke taken niet zozeer aan de wettekst ontleend maar vooral aan de toelichting op het betreffende amendement. Hoewel de Min. geen bezwaren heeft geuit tegen de gekozen formulering, is het toch mogelijk dat er sprake is van interpretatieverschillen. Deze mogen niet bestaan op het niveau van taken. Ook dit dient dus expliciet onderwerp van gesprek te zijn, ook op ambtelijk niveau. Als hier alleen de wettekst als leidraad wordt gehanteerd, is het niet verwonderlijk dat de LCR veelvuldig niet om advies gevraagd wordt.

8.7 De cliëntentoets

Het advies van de LCR zou ook de vorm van toetsing kunnen krijgen, naar analogie van de juridische toets (Raad van State) en de uitvoeringstoets (uitvoeringsinstellingen).

De voordelen voor de LCR zijn:

- geen onduidelijkheden meer over de vraag of een advies uitgaat of niet;
- het moment in het proces van wet- en regelgeving is duidelijk;
- uit oogpunt van invloed een betere positie;
- concentratie op een kernkwaliteit van de LCR;
- het is een concrete vertaling van hiervoor vermelde adviezen (omslag van improviserend naar gestructureerd werken, etc.).

De voordelen voor de Min. van SZW:

- een beter beeld van bedoelde en onbedoelde effecten van potentiële maatregelen;
- een beter beeld van te verwachten maatschappelijke en politieke weerstanden.

Met de toetsing van maatregelen vanuit cliëntenperspectief krijgt de LCR een positie die door geen enkele andere instantie op hetzelfde niveau ingevuld kan worden. Concentratie op deze kernkwaliteit levert maatschappelijk de meeste meerwaarde op en het maakt de LCR sterk.

Als kernkwaliteit en positie niet samenvallen, ontstaat er intern verwarring en extern worden vragen gesteld over nut en bestaansnoodzaak.

Er zijn nog twee belangrijke andere voordelen. Eerder is aangegeven dat de bedoelingen van de wetgever (Kamerbehandeling) en de summier wettekst (art. 12 SUWI), nadere invulling behoeven. En ook dat de relatie tussen doel en middelen niet goed te duiden is. De cliëntentoets is een concrete vertaling van de bedoelingen van de wetgever. Met de cliëntentoets wordt ook de relatie tussen doel en de benodigde middelen overzichtelijk.

Aan de toets kleven een aantal nadelen.

Ten eerste: het ontwikkelen van het model en het leren omgaan hiermee kost tijd.

Ten tweede: vanuit het Min. van SZW is het niet gewenst dat potentiële regelgeving vroegtijdig in de publiciteit komt. Hier dient dus in samenspraak een vorm voor gevonden te worden.

Ten derde kan de cliëntentoets het proces van wet- en regelgeving vertragen. Dit zou ondervangen kunnen worden door deze toets gelijktijdig met de uitvoeringstoets te laten plaatsvinden.

Voorwaarden voor succes:

1. De toets moet zijn vormgegeven in een methodisch model. Dit is nadrukkelijk iets anders dan de ad-hoc-reacties van de huidige adviezen. In dit model is vastgelegd welke informatie SZW aanlevert (o.a. bedoelde effecten van maatregelen), op welke criteria wordt getoetst (b.v. interferentie met andere wet- en regelgeving, vertaling naar individueel niveau van cliënten, inventarisatie van onbedoelde effecten), hoe lang reactietermijnen zijn, hoe het gebruik van ambtelijke expertise in de toetsing is geregeld, etc. Zonder een dergelijk model komt er "meer van hetzelfde", in een andere vorm (veel output, weinig outcome). Nodig is ook dat zakelijke analyse en politieke keuzen onderscheiden worden, anders zijn de LCR-adviezen door SZW niet goed in te bedden. Het model dient dus in samenspraak tussen SZW en de LCR ontwikkeld te worden. Beide dienen dus bereid te zijn tijd (geld) in het model te investeren.

2. De leden van de LCR moeten bereid zijn hun expertise binnen de LCR in te zetten. Van de cliëntenorganisaties vraagt dit een 2-sporenbeleid: input leveren binnen de LCR in een gereguleerd kader, naast de vrijheid om daarbuiten in een andere vorm aan belangenbehartiging te werken. Van de twee andere geledingen van de LCR vraagt het om de ontwikkeling van het vermogen om casuïstiek in de uitvoering te kunnen vertalen naar beoordeling van nieuwe regelgeving, volgens het concept van “de lerende organisatie”.

Bijlage 1: lijst van gehanteerde afkortingen en duiding van begrippen

AKO	Algemeen Keten Overleg (raden van bestuur UWV, SVB, CWI, Divosa, VNG)
CB	Cliëntenbond (GGZ)
CCR	Centrale Cliëntenraad (UWV, CWI, resp. SVB)
CG-Raad	Chronisch zieken- en gehandicaptenraad
Cliëntenorganisaties	Belangenorganisaties van cliënten die in de LCR vertegenwoordigd zijn.
CNV	Christelijk Nationaal Vakverbond
CWI	Uitvoeringsinstelling Centrum voor Werk en Inkomen
FNV	Federatie Nederlandse Vakbeweging
FvO	Federatie van Ouderverenigingen
Geleding	De vertegenwoordiging in de LCR van resp: (1) de cliëntenorganisaties, (2) de CCR'n, (3) de gemeentelijke cliëntenraden
IWI	SZW Inspectie voor Werk en Inkomen
LCR	Landelijke Cliëntenraad
LNCO	Landelijk Netwerk CliëntenOrganisaties
LocSZ	Landelijk overleg cliëntenraden Sociale Zekerheid
LOM	Landelijk Overleg Minderheden
LPR	Stichting Landelijke Patiënten- en Bewonersraden in de GGZ
LVA	Landelijke Vereniging van Arbeidsongeschikten
RWI	Raad voor Werk en Inkomen
SMZBW	Samenwerkingsverband Mensen Zonder Betaald Werk
SUWI	Wet Structuur Uitvoeringsorganisaties Werk en Inkomen
SVB	Sociale VerzekeringsBank
SZ	Sociale zekerheid
SZW	Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Tegenspelers	Overlegpartners van de LCR volgens wettelijke voorschriften
UWV	Uitvoeringsorganisatie WerknemersVerzekeringen
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VWS	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Wajong	Wet Arbeidsongeschiktheidsvoorziening Jonggehandicapten
WIA	Wet Werk en Inkomen naar Arbeidsvermogen
WWB	Wet Werk en Bijstand
ZBO	Zelfstandige Bestuursorganen

Bijlage 2: geïnterviewde personen t.b.v. het onderzoek

Organisatie:	Naam:	Functie:
CNV	Yvonne van Houdt Annemieke van Outvorst	Bestuurder Vertegenw. LCR
CB/ LPR	Cees Smit Paul Lemmen	Vertegenw. LCR Bestuurder LPR
CCR CWI	John v.d. Wijer Pieter Beerens John Bekema Trix van Kuilenburg	Vz. CCR Vertegenw. LCR Vertegenw. LCR Vertegenw. LCR
CCR SVB	Willem v.d. Pol Artie Schimmel Henk de Jong	Vz CCR Vertegenw. LCR Vertegenw. LCR
CCR UWV	Fini de Paauw Rini Smits	Vertegenw. LCR Vertegenw. LCR
CG-Raad	Fini de Paauw Janny Lagendijk Loek Meijer	Bestuurder Vertegenw. LCR Vertegenw. LCR
Clip/ Sociale Alliantie	Jan Schrauwen Raf Janssen	Bestuurder Bestuurder
CSO	G. van Soest Ans de Rooy Joep van der Linden	Bestuurder Vertegenw. LCR Vertegenw. LCR
CWI	Rens de Groot Hanneke Berben	Bestuurder Bestuurder
IWI	Johan Zijlstra	Directeur Toezicht ZBO
FVO	Chris Bergmans	Vertegenw. LCR
FNV	Ton Heerts Janny Hoeflak Arnold den Hartog	Bestuurder Vertegenw. LCR Vertegenw. LCR
LVA	Anton de Bruin Jan Zwanepol	Bestuurder Vertegenw. LCR
Loc SZ	Moniek Raemakers Paul Nunnink Ger Ramaker	Vertegenw. LCR Vertegenw. LCR Secretariaat
LCR	Jan Laurier Else Roetering	Voorzitter Ambtelijk secretaris
LOM-8	Mustafa Ayranci Harm van Zuthem Gonnie Kaptein	Vertegenw. LCR Vertegenw. LCR Beleidsadviseur LIZE
LVT	Ton de Vries Martien Luijcks	Vertegenw. LCR Vertegenw. LCR
RWI	Jan van Zijl Wim van Dam	Voorzitter Secretaris
SVB	Cathrin v.d. Werf-de Koning	Bestuurder
SZW	Jan Vermeer Frederique de la Rie Jaap Wingerde	Hoofd afd. UB Account manager LCR Finaciën UB
UWV	Annette Dümig	Bestuurder

Bijlage 3

Startnotitie Evaluatie Landelijke Cliëntenraad

1 Ontstaan LCR en wettelijke taken

De Landelijke Cliëntenraad, kortweg LCR, vloeit voort uit artikel 12 Wet Structuur Uitvoeringsorganisaties Werk en Inkomen (Wet SUWI).

Op grond van de Wet SUWI artikel 12 en artikel 17 en de toelichting van Ab Harrewijn (zie bijlage) heeft de LCR de volgende wettelijke taken.

Wettelijke taken LCR

- Overleg met de minister en de Raad voor Werk en inkomen over beleidsvragen op het gebied van werk en inkomen;
- Commentaar leveren bij adviezen RWI;
- Overleg met minister, SVB, UWV, CWI en gemeenten over cliëntenparticipatie
- Coördinatie van en overzicht over cliëntenparticipatie in den brede.

Overige taken LCR

- Gevraagd en ongevraagd advies/commentaar leveren op beleid en beleidsvoornemens landelijke overheid op terrein van werk en inkomen.
- Organiseren jaarlijks congres;
- Organisatie Cliënt in Beeld-prijs;
- Organiseren Ab Harrewijn-rede.

2 Samenstelling LCR

De LCR is in voorlopige samenstelling opgericht op 10 januari 2002 (voor korte beschrijving ontstaansgeschiedenis en samenstelling LCR zie bijlage).

Een actueel overzicht van organisaties die lid zijn van de LCR:

Zes zetels voor landelijke cliëntenorganisaties:

Christelijk Nationaal Vakverbond gezamenlijk met Vakcentrale voor Middengroepen en Hoger personeel, Chronisch zieken en Gehandicapten Raad Nederland, Coördinatieorgaan Samenwerkende Ouderenorganisaties, Federatie Nederlandse Vakbeweging (de publieke sector), Landelijke Vereniging van Arbeidsongeschikten, Samenwerkingsverbanden Landelijk Overleg Minderheden.

Drie toegevoegde zetels voor landelijke cliëntenorganisaties:

Cliëntenbond in de geestelijke gezondheidszorg gezamenlijk met Stichting Landelijke Patiënten- en Bewonersraden in de geestelijke gezondheidszorg, Federatie van Ouderverenigingen, Federatie Nederlandse Vakbeweging (de marktsector).

Drie zetels voor vertegenwoordigers van gemeentelijke cliëntenraden:

Landelijk Netwerk Cliënten Overleg gezamenlijk met Samenwerkingsverband Mensen Zonder Betaald Werk, Landelijk overleg cliëntenraden Sociale Zekerheid gezamenlijk met Landelijke Steunpunt Vrouwen en Bijstand, Landelijke Vereniging voor Thuislozen.

Zes zetels voor vertegenwoordigers van de cliëntenraden bij UWV, CWI en SVB

2 zetels per centrale cliëntenraad.

Dit alles functioneert onder een onafhankelijke voorzitter. Voor de continuïteit van de Raad kent de Raad leden en plaatsvervangende leden. De toegevoegde leden hebben dezelfde rechten en plichten als de leden.

3 Missie, taken en Werkwijze LCR

In een aantal speciaal daartoe belegde bijeenkomsten heeft de LCR uitvoering over zijn missie, taken en werkwijze gesproken. De missie, taken en werkwijze zijn vastgelegd (zie bijlage).

4 Evaluatie

De LCR bestaat nu ruim 3 jaar. In 2006 vindt de grote evaluatie van de Wet SUWI plaats. Redenen om ook het functioneren van de LCR en de resultaten van zijn werkzaamheden te evalueren.

Bij een evaluatie van de LCR dient te worden gekeken naar:

- De uitvoering van de (wettelijke) taken. Voldoet de LCR aan de wettelijke taken? Wat is het resultaat van de werkzaamheden?
- Het interne functioneren van de LCR.

4.1 Voldoet de LCR aan zijn wettelijke taken

Bij de vraagstelling of de LCR voldoet aan haar wettelijke taken zijn de volgende elementen van belang.

Voldoet de huidige samenstelling van de LCR? De LCR is geen rechtspersoon, heeft het ontbreken van rechtspersoonlijkheid gevolgen voor het functioneren van de LCR? Wat is de positie van de LCR in het veld van de sociale zekerheid? Wordt de LCR voldoende om advies gevraagd en betrokken bij voor de cliënt belangrijk onderwerpen? Heeft de LCR de juiste prioriteiten gesteld bij het uitbrengen van ongevraagde adviezen?

Wat is er met de gevraagde en ongevraagde adviezen van de LCR gebeurd?

Hoe verlopen de in de Wet SUWI opgedragen overleggen, hebben deze een meerwaarde gehad?

Wat vinden de verschillende partijen, ministerie SZW, CWI, UWV, SVB, VNG, Divosa, RWI, cliëntenraden, ondersteuningsorganisaties voor cliëntenraden, cliëntenorganisaties van de LCR. Wat vinden partijen van de kwaliteit van de adviezen, nota's, commentaren, enz.? Heeft de LCR adequaat op signalen uit het veld van cliënten gereageerd?

4.2 Interne functioneren Raad

Hierbij dient de door de Raad vastgestelde taken en werkwijze LCR leidraad te zijn.

Bij het interne functioneren van de LCR gaat het om het functioneren van: de Raad, het bureau en de onafhankelijk voorzitter

In de werkwijze LCR is vastgesteld dat voorkomen moet worden dat het bureau en de Raad ten opzichte van elkaar gaan zweven.

De leden moeten een duidelijke en herkenbare inbreng hebben bij de activiteiten van de Landelijke Cliëntenraad.

Om dit te bewerkstelligen is bij de oprichting van de Landelijke Cliëntenraad door de leden verwoord dat het bureau ter ondersteuning van de Raad niet te groot moet zijn.

In de werkwijze van de LCR moet de inbreng van leden zichtbaar zijn. Leden moeten hun deskundigheid delen en inbrengen.

Leden van de LCR moeten actief bijdragen aan de beleidsontwikkeling binnen de LCR. Het bureau heeft tot taak de inbreng van de leden te coördineren en te verwerken. Dit kan in de vorm van visienota's, adviezen, brieven, nieuwsbrief, website, brochures, congres, enz. De producten die het bureau levert op basis van de inbreng van de leden worden in de Raad besproken en vastgesteld. Daartoe zijn de vergaderingen van de LCR. Tussen vergaderingen

in kan het bureau schriftelijk brieven en adviezen voorleggen ter commentaar. Daarnaast heeft het bureau een signalerende taak. Signalen dienen aan de Raad te worden voorgelegd. Daar waar gaten vallen in de inbreng van leden bereidt het bureau stukken voor ter vaststelling door de Raad. Tevens is het bureau verantwoordelijk voor de voorbereiding van vergadering van de Raad en de werkgroepen.

4.2.1 Het functioneren van de Raad

In de werkwijze LCR zijn de volgende afspraken vastgelegd inzake de bijdrage van de leden aan de LCR:

- Leden dienen een actieve inbreng te leveren bij de agenda van de vergadering van de LCR. Daartoe dienen onderwerpen voor de agenda met toelichting en vragen aan de LCR tijdig, uiterlijk 14 dagen voor de vergadering, bij het bureau beschikbaar te zijn.
- In de vergadering van de LCR wordt mondeling gerapporteerd over de activiteiten van zijn of haar organisatie die voor de LCR relevant zijn. Dit is echter niet voldoende. Als schriftelijk materiaal beschikbaar is dient dit te worden aangeleverd (brieven, beleidsnotities, artikelen enz).
- Jaarlijks geven de leden aan wat er in het werkplan van hun organisatie is opgenomen op het terrein van werk en inkomen (thema's die ook voor LCR relevant zijn).
- Jaarlijks maakt ieder lid op basis van het werkplan van de LCR zichtbaar aan welke activiteiten van de LCR hij of zij een bijdrage kan leveren en hoeveel tijd hiervoor beschikbaar is. Daarbij hoeft het lid niet alles zelf te doen hij of zij kan ook iemand uit zijn of haar achterban voordragen om een bijdrage bij een onderwerp of activiteit te leveren.
- De leden dienen op de afgesproken termijnen te reageren op stukken die via bureau zijn verspreid voor commentaar.
- Leden dienen op afgesproken termijn te reageren op vragen van het bureau.
- Beleidsnotities, visienota's enz. kunnen in werkgroep verband worden ontwikkeld. Op basis van hun deskundigheid nemen leden aan de werkgroepen deel. Leden kunnen ook leden uit hun achterban voor deelname aan werkgroepen voordragen. Van de leden van de werkgroep wordt een actieve bijdrage verwacht.

Bij de evaluatie naar het interne functioneren van de Raad dient aan de orde te komen of de leden op de afgesproken wijze hebben bijgedragen aan de LCR. Tevens is van belang of de leden zich voldoende betrokken voelen bij de LCR. Hierbij dient ook aandacht te worden geschonken aan de relatie Raad en bureau.

4.2.2 Functioneren bureau

In de werkwijze LCR zijn de volgende taken van het bureau van de LCR beschreven.

Het bureau heeft tot taak de inbreng van de leden te coördineren en te verwerken. Dit kan in de vorm van visienota's, adviezen, brieven, nieuwsbrief, website, brochures, congres, enz. De producten die het bureau levert op basis van de inbreng van de leden worden in de Raad besproken en vastgesteld. Daartoe zijn de vergaderingen van de LCR. Tussen vergaderingen in kan het bureau schriftelijk brieven en adviezen voorleggen ter commentaar. Daarnaast heeft het bureau een signalerende taak. Signalen dienen aan de Raad te worden voorgelegd. Daar waar gaten vallen in de inbreng van leden bereidt het bureau stukken voor ter vaststelling

door de Raad. Het bureau verantwoordelijk voor de voorbereiding en notulering van vergadering van de Raad en de werkgroepen.

Tot slot heeft het bureau een taak bij het voorbereiden van externe overleggen en neemt de ambtelijk secretaris deel aan externe overleggen

Het bureau van de LCR bestaat uit ambtelijk secretaris (full-time) en secretaresse (0,5 fte).

De voorzitter levert een actieve bijdrage aan de werkzaamheden van het bureau.

Dit resulteert in de volgende taken van het bureau:

- Coördineren van de inbreng van de leden/lidorganisaties;
- Voorbereiden vergaderingen LCR;
- Notuleren vergaderingen LCR;
- Opstellen beleidsnotities op basis van de inbreng van leden/lidorganisaties;
- Voorbereiden van commentaren/adviezen op beleid en beleidsvoornemens
- Voorbereiden van Bestuurlijk overleg ministerie SZW en de overleggen met de Raden van Bestuur van UWV, CWI en SVB en het overleg met VNG en Divosa.
- Signalen uit het veld inbrengen in de Raad (tijdens vergaderingen en schriftelijk o.a. via email);
- Werkgroep vergaderingen voorbereiden en bijeen roepen;
- Notuleren werkgroepen
- Verzorgen nieuwsbrief met de inbreng van leden;
- Bij houden website;
- Organiseren congres;
- Organiseren cliënt in beeld prijs.

Bij de evaluatie van het bureau dient aan de orde te komen of het takenpakket van het bureau recht doet aan de werkwijze van de LCR. Hoe worden de taken door het bureau vormgegeven. Welke werkzaamheden heeft het bureau uitgevoerd. Is de omvang van het bureau voldoende om de taken en werkzaamheden uit te voeren?

4.2.3 Voorzitter LCR

Vastgesteld is dat de voorzitter van de Landelijke Cliëntenraad het gezicht van de Raad is. Hij heeft een belangrijke taak bij het naar buiten vertegenwoordigen van de LCR en bij het leggen van contacten.

Het tijdsbeslag van de voorzitter voor het uitvoeren van zijn taken zou 4 dagdelen moeten zijn. In de praktijk is dit veel meer.

De voorzitter heeft de volgende taken:

Intern:

- Voorbereiden vergaderingen LCR;
- Het voorzitten van vergaderingen van de LCR;
- Leden van de raad stimuleren en binden;
- Bijdrage leveren aan beleidsontwikkeling binnen de LCR;
- Het leggen en onderhouden van interne contacten.

Extern:

- De Raad naar buiten vertegenwoordigen;

- Deelnemen aan overleggen met externe organisaties op bestuurlijk en directie niveau;
- Het leggen en onderhouden van externe contacten;
- het verzorgen van inleidingen op bijeenkomsten en congressen.
- Deelnemen aan forums tijdens congressen en bijeenkomsten;
- De Pers te woord staan.

Extra taken huidige voorzitter

- Bijdrage leveren aan nieuwsbrief;
- Schrijven van notities en beleidsstukken.

Bij de evaluatie van de voorzitter dient aan de orde te komen of het takenpakket van het voorzitter recht doet aan de werkwijze van de LCR. Hoe worden de taken van de voorzitter vormgegeven. Welke werkzaamheden heeft de voorzitter uitgevoerd. Zijn 4 dagdelen per week voldoende om de werkzaamheden uit te voeren?

5 Onderzoeksvragen in het kader van de evaluatie LCR

5.1 Voldoet de LCR aan zijn wettelijke taken

- 1 De LCR is geen rechtspersoon. Belemmert het ontbreken van rechtspersoonlijkheid de LCR in zijn functioneren?
- 2 Voldoet de huidige samenstelling van de LCR (9 landelijke leden, 3 vertegenwoordigers gemeentelijke geleding en 3x 2 vertegenwoordigers centrale cliëntenraden CWI, UWV en SVB)?
 - 2.1 Met betrekking tot representativiteit?
 - 2.2 Zijn de betrokken organisaties voldoende representatief met betrekking tot de doelgroep die zij vertegenwoordigen?
- 3 Wat is de positie van de LCR in het veld van de sociale zekerheid?
 - 3.1 Ten opzichte van cliëntenraden en cliëntenorganisaties?
 - 3.2 Ten opzichte van uitvoeringsorganisaties?
 - 3.3 Ten opzichte van ministerie SZW, andere ministeries en andere (overheids)instellingen?
- 4 Wordt de LCR voldoende om advies gevraagd of betrokken bij voor de cliënt belangrijke onderwerpen?
 - 4.1 Over welke onderwerpen is advies gevraagd?
 - 4.2 Over welke onderwerpen is ongevraagd advies uitgebracht?
- 5 Heeft de LCR de juiste prioriteiten gesteld bij het uitbrengen van ongevraagde adviezen?
- 6 Wat is er met de gevraagde en ongevraagde adviezen van de LCR gebeurd?
- 7 Hoe verlopen de in de Wet SUWI opgedragen overleggen, hebben deze een meerwaarde gehad?

- 8 Hoe is de uitvoering van de taak coördinatie van en overzicht over cliëntenparticipatie in den brede vormgegeven?
 - 8.1 Wordt de LCR voldoende op deze taak aangesproken?
- 9 Wat vinden de verschillende partijen, ministerie SZW, CWI, UWV, SVB, VNG, Divosa, RWI, cliëntenraden, ondersteuningsorganisaties voor cliëntenraden, cliëntenorganisaties van de LCR en de wijze waarop de LCR zijn taken uitvoert?
- 10 Wat vinden partijen van de kwaliteit van de adviezen, nota's, commentaren, enz.?
- 11 Heeft de LCR adequaat op signalen uit het veld van cliënten gereageerd?
- 12 De LCR organiseert jaarlijks een congres. Voldoet het congres aan de doelstelling?
- 13 Jaarlijks wordt de Cliënt in Beeld Prijs uitgereikt. Voldoet de prijs aan zijn doelstelling?
- 14 Jaarlijks wordt de Ab Harrewijn-rede uitgesproken. Voldoet de rede aan zijn doelstelling?

5.2 Interne functioneren Raad, voorzitter en bureau

Bij de evaluatie van interne functioneren van de Raad en bureau zijn de volgende vragen aan de orde:

- 15 Voldoet de werkwijze van de LCR in relatie tot zijn taken?
 - 15.1 Taken bureau versus taken leden?
 - 15.2 Instellen werkgroepen, voldoen de werkgroepen aan hun doelstelling?
- 16 Hebben de leden op de afgesproken wijze bijgedragen aan de LCR?
- 17 Voelen de leden van de Raad zich voldoende betrokken bij de LCR?
- 18 Welke werkzaamheden heeft het bureau uitgevoerd?
- 19 Dient het takenpakket van het bureau te worden aangepast?
- 20 Is de omvang van het bureau voldoende voor het uitvoeren van zijn taken?
- 21 Dient de werkwijze van LCR te worden aangepast?
- 22 de voorzitter is het gezicht van de Raad. Op welke wijze is de Raad naar buiten getreden?
 - 22.1 Hoe en waar is de raad ongevraagd naar buiten getreden?
 - 22.2 Hoe en waar is de raad gevraagd naar buiten getreden?
- 23 Zijn 4 dagdelen per week voldoende voor het uitvoeren van de taken van de voorzitter?

24 **Dient het takenpakket van de voorzitter te worden aangepast?**

Bijlage 4: verslag enquête onder de LCR-leden

Hoofdonderwerpen:

1. Missie en visie LCR
2. Hoofdtaken en belangrijkste producten LCR
3. Werkwijze LCR
4. Communicatiemiddelen en momenten

1. Missie en visie LCR

De missie van de LCR is: Het versterken van de positie van individuele cliënten. In het beleid van overheid en uitvoeringsorganisaties moet de cliënt werkelijk centraal komen te staan zodat de cliënt zijn verantwoordelijkheid kan nemen.

Deze missie vertaalt zich in twee kernactiviteiten:

- 1 Collectieve belangenbehartiging;
- 2 Bevorderen cliëntenparticipatie.

Bevorderen cliëntenparticipatie betekent onder andere dat LCR overzicht bewaart op vormgeving en realisatie van cliëntenparticipatie. Aanbevelingen doet over de gewenste vormgeving van cliëntenparticipatie. De LCR treedt niet in de plaats van de cliëntenraden bij UWV, CWI, SVB en gemeenten. Hier geldt het principe: *Decentraal Tenzij*. Decentraal Tenzij betekent:

Onderwerpen dienen aan de orde te komen op het niveau waar zij spelen. Tenzij:

- Op verzoek van cliëntenraden;
- Als de LCR constateert dat er gaten vallen.

Wat opvalt in de antwoorden is dat de leden een scherpere missie verwoorden; in die zin dat de missie en visie nu door het LCR zo verwoord zijn; dat hij bijna voor alle cliëntenorganisaties ook zo geldt. Dat zie je ook in de antwoorden terug. Men herkent zich in de visie en de missie. Maar in antwoorden van de leden zie je meer verwoord wat de taak van de LCR zou moeten zijn in het bevorderen van cliëntenparticipatie en dat is zowel het ondersteunen van cliëntenorganisaties om hun werk goed te kunnen doen; als het issue zelf op de agenda zetten en houden. Daarnaast is opvallend dat er twee opvattingen leven over de invulling van de collectieve belangenbehartiging. Eén deel van de respondenten vindt dat het LCR dat moet doen voor de organisaties. Een ander deel vindt dat het de taak van de LCR is ervoor te zorgen dat de cliëntenorganisaties dat kunnen doen. Het principe van decentraal...tenzij...

1A Vindt u het noodzakelijk dat het LCR bestaat ?

Hierop antwoordt iedereen ja.

1B Zo ja, waarom vindt u het noodzakelijk dat de LCR er is (missie)?

Er worden drie functies onderscheiden:

1. *De inbreng van cliënten bij wetten/ regelingen en uitvoering* bewaken.
Vervolgens zijn daar twee verschillende antwoorden; één vindt dat de LCR dat moet doen; de ander vindt dat de LCR cliëntenorganisaties zo moet ondersteunen; dat zij dat zelf kunnen doen.
 - Cliëntenorganisaties zo ondersteunen dat zij invloed kunnen hebben op de vormgeving van beleid; landelijke wetten en regelgeving; voordat de uitvoering aan de orde is.
 - Namens cliënten invloed uitoefenen op beleid; ingang bij ministerie en minister voor cliëntenzaken creëren en houden.
2. *Platform zijn* waar alle belangen van alle verschillende cliënten bij elkaar komen en gebundeld kunnen worden. Cliëntenorganisaties bij elkaar brengen. Bundelen kracht. Binden van verschillende organisaties.
3. *Vraagsturing in sociale zekerheid bevorderen*. De inbreng van cliënten is voor de totstandkoming van adequaat beleid; regels en uitvoering onmisbaar.

2. Wat moet de LCR volgens u bereiken (visie)?

Hier zijn de antwoorden weer in te delen in de drie verschillende functies.

1. Gehoor vinden bij instanties; bestaande wet en regelgeving veranderen; dat cliënt positie en invloed heeft. Betere kwaliteit dienstverlening. Minder bureaucratie bij uitvoering regels.
 - Leden bijstaan in hun werk door te zorgen voor goede info over nieuwe regelingen/ wetten
 - Beleidsbeïnvloeding op het gebied van werk en inkomen voor de doelgroep.
2. Klankbord en adviesorgaan voor klanten/ beleidsmakers en uitvoerders zijn.
3. Klantenperspectief op agenda houden; dat client serieus genomen wordt; versterken positie cliënten; betere positie cliënt. Goed functionerende overheid. Cliëntenparticipatie moet geïntegreerd onderdeel van beleidsvorming zijn. Cliëntenraad zou moeten uitgroeien tot een volwaardige medezeggenschapsraad in een wettelijk kader; met de bijbehorende middelen.

3. Herkenbare missie LCR?

Op de vraag in hoeverre leden zich in de missie herkenden antwoordden de leden.

- 3 Dat ze dat in voldoende mate deden.
 5 Dat ze zich daar goed in konden herkennen.
 En voor één was dat uitstekend.

In hoeverre voert het LCR ook daadwerkelijk haar missie uit ?

De cijfers betekenen:

- 1 doen ze niet
 2 doen ze minimaal
 3 doen ze voldoende
 4 doen ze goed
 5 doen ze uitstekend

Vraag		
3A De LCR versterkt de positie van individuele cliënten.	3,5	Voldoende
3B De LCR zet zich in dat in het beleid van de overheid en de gezamenlijke uitvoeringsorganisatie de cliënt werkelijk centraal komt te staan zodat de cliënt zijn verantwoordelijkheid kan nemen.	4,3	Goed
3C Vindt u dat overheid en de gezamenlijke uitvoeringsorganisaties voldoende luisteren naar de adviezen en commentaren van de LCR?	2,3	Minimaal
3D de LCR zorgt voor:		
3D 1 Collectieve belangen behartiging	3,7	Voldoende/ goed
3D 2 Bevordert cliëntenparticipatie	3,5	Voldoende/ goed

4. Visie cliëntenparticipatie

Er zijn vier functies van cliëntenparticipatie te onderscheiden.

- Verbetering dienstverlening uitvoerende organisaties en instellingen
- Legitimatie van beleid of uitvoering organisaties en instellingen
- Beïnvloeding van beleid en uitvoering
- Beleids- en controle instrument van organisaties en instellingen

Beïnvloeding is daarvan vanuit de positie van cliënten de meest centrale functie. Het gaat om de collectieve erkenning dat cliënten medebepalend zijn voor de vormgeving van sociale zekerheid. Zij zijn geen leidend voorwerp, object van zorg en goede bedoelingen, maar geëmancipeerd tot personen die mede sturen. Het sluit de andere functies niet uit, maar vraagt wel helderheid over de eigen positie. Wie het terrein van sociale zekerheid overziet en de diversiteit van vormen van cliëntenparticipatie tot zich door laat dringen, komt tot de conclusie dat deze beïnvloeding niet overal gemeengoed is. Wat dat betreft is er nog een wereld te winnen, maar dat hoort wel bij eigen verantwoordelijkheid.

Op de vraag of de leden zich in deze visie herkenden antwoordden:

- 3 dat ze het daar mee eens waren.
 6 dat ze deze herkenden als de visie hun eigen organisatie
 2 dat dit de kern is/ dat het hier om draait.

4b. *Op de vaag of de leden deze visie herkenden in het werk van de LCR antwoordde één dat dat voldoende was en de anderen dat de LCR dat goed doet.*

5 Wat hoort bij de LCR en wat niet.

- 1 niet
- 2 past een beetje
- 3 past
- 4 past goed
- 5 past uitstekend

In principe wordt hier erg gemiddeld op geantwoord. Men vindt dat de producten en eigenschappen wel van toepassing zijn op de LCR. Als je deze cijfers relateert aan de drie functies. Belangenbehartiging; de platformfunctie; en het issue cliëntenparticipatie op de agenda zetten; Dan scoort de LCR goed op alle eigenschappen en producten die bij de belangenbehartigingsfunctie horen; het invloed uitoefenen op wetten; regels; signalen oppikken. De lagere scores zitten bij de 'ondersteunende en faciliterende taken en het issue op de agenda zetten.

Belangenbehartiger	3,8	Past bijna goed	
Bevordert cliëntenparticipatie in de sociale zekerheid	4,4	Past goed	Eén 2, een beetje
Cliënten staan centraal	4,4	Past goed	
Beïnvloedt beleid	4,1	Past goed	
Stimulerend	3,9	Past bijna goed	
Geeft informatie over cliëntenparticipatie	3,7	Past	Eén 2, een beetje
Brengt partijen bij elkaar	4,0	Past goed	
Coördineert cliëntenparticipatie in Nederland op terrein van sociale zekerheid	3,9	Past bijna goed	
Heldere visie op beleid	4,3	Past goed	
Heldere visie op cliëntenparticipatie	4,1	Past goed	
Bereikbaar voor vragen	4,2	Past goed	
Bereikbaar voor commentaar	4	Past goed	
Luistert goed	4	Past goed	
Zet actief issues op de publieke agenda	3,7	Past bijna goed	Eén 2, een beetje
Zorgt voor heldere informatie over beleid en wet en regelgeving	3,7	Past bijna goed	Eén 1; niet passend
Zorgt voor heldere informatie over cliëntenparticipatie	4,1	Past goed	Eén 2, een beetje
Gaat voor kwaliteit van cliëntenparticipatie	4,2	Past goed	Twee keer 2, een beetje
Eerder volgend dan pro-actief	3,2	Past	...is dat zo....
Weet wat er in de praktijk speelt	4,3	Past goed	
Goed op de hoogte van wat in politiek en samenleving speelt	4,2	Past goed	
Pikt signalen snel op	4	Past goed	
Beïnvloedt publieke opinie	2,2	Past bijna	Drie keer 2

Ad 2: Hoofdtaken en belangrijkste producten

6 Wat zijn hoofdtaken en hoe worden ze uitgevoerd.

Ook bij deze vraag valt de zelfde tendens waar te nemen; de hogere cijfers zijn gegeven aan de zaken die over landelijke belangenbehartiging gaan. De minimalen en lagere scores zijn te zien bij de 'cliëntencoördinatie' en info verstrekken en faciliteren cliëntenparticipatie.

Overleg minister/staatssecretaris beleid	4,3 is goed.	(één keer minimaal)
Overleg RWI beleid	4,3 is goed	
Commentaar adviezen RWI	4,1 is goed	
Overleg minister, SVB, UWV, CWI en VNG over cliëntenparticipatie	4,0 is goed	
Overleg met algemeen ketenoverleg (AKO) (overleg van UWV, CWI, VNG en Divosa)	3,6 ruim voldoende	
Coördinatie van cliëntenparticipatie (minimaal)	3,6 voldoende	(twee keer)
Overzicht cliëntenparticipatie	4 is goed	
Advies/ commentaar beleid landelijke overheid	4,1 is goed	
Advies commentaar beleid gezamenlijke uitvoeringsorganisaties (UWV, CWI, VNG en Divosa)	3,5 voldoende	(één keer minimaal)
Organisatie jaarlijks congres	4,5 ruim goed	
Organisatie Ab Harrewijn lezing	4,5 ruim goed.	
Organisatie Cliënt in Beeld prijs	4,4 ruim goed.	
<u>Producten:</u>		
Rapportage over cliëntenparticipatie	4,0 goed	
Informatiemateriaal over cliëntenparticipatie	3,8 goed	één keer minimaal
Informatie over landelijke ontwikkelingen en landelijke wetgeving	3,4 voldoende.	3 keer minimaal.

7.A. Welke taken en producten zou u toe willen toevoegen, wat mist u? en welke taken en producten kunnen weg.

- Bij de taken en producten die gemist worden, wordt ook vooral het ondersteunen; trainen; van info voorzien van cliëntenorganisaties genoemd. Wel wordt aangegeven dat dit een catch 22 is. Er komt veel werk bij het LCR wat cliëntenorganisaties liever zelf zouden doen; maar waarvoor ze te weinig middelen, menskracht hebben.
- Verder wordt gesignaleerd dat er te weinig heldere standpunten/ beleid ten opzichte van uitvoering SUWI door gemeenten is; visie ontwikkeling ketenbrede Cliëntenparticipatie
- Ook wordt genoemd: onderzoek;
- Het ontwerpen en uitvoeren van een eigen agenda met belangrijke punten. Hierbij wordt ook aangegeven dat er meer prioriteiten gesteld kunnen worden; en dat er meer gedelegeerd zou kunnen worden naar werkgroepen van leden uit de LCR op issues.
- Bredere voorlichting extern wordt ook genoemd.

Ad 3 Werkwijze en samenstelling LCR

8. Bent u op de hoogte welke organisaties deelnemen aan de LCR ?
Dat is iedereen.

9, 10 en 11: logische samenstelling?

Eén organisatie geeft aan dat niet te vinden; omdat er geen logica in de drie 'zuilen' is. Daarnaast wordt ook door één organisatie aangegeven dat er thans te veel 'getrapte vertegenwoordiging aanwezig is (UWV/ CWI/ SVB)

Als positieve punten worden genoemd:

- Voldoende kleurrijke en diverse samenstelling
- Mooie mix van zelforganisaties/ cliëntenraden en andere belangenbehartigers (twee keer)
- Twijfel over deelname van de tweede kolom; (cliëntenorganisaties uitvoeringsinstellingen)

- Brede vertegenwoordiging van zowel landelijk als lokaal is goed.

Het enige wat gemist wordt is dwarsverbanden tussen organisaties als het gaat over issues die gehandicapten raken; of migranten raken.

12. Is de inbreng van de verschillende doelgroepen voldoende

Hier is het antwoord precies verdeeld. Even vaak wordt positief en negatief geantwoord.

13 De vertegenwoordigers van organisaties in de LCR zijn een mix van professionals (medewerkers organisatie) en cliënten (gebruikers sociale zekerheid) vindt u dat een goede samenstelling

Dat wordt over het algemeen positief gevonden; er is op twee plekken lichte twijfel. Twee leden vinden dat niet. Geven aan dat het participeren in een cliëntenraad al zwaar is; moeilijk om de LCR er dan ook naast te doen. Dat het belang van de LCR vraagt om professionals.

14. Vindt u dat de taakverdeling nu goed is geregeld

Net als bij vraag over de inbreng van de verschillende doelgroepen is ook bij de vraag naar de taakverdeling het antwoord verdeeld. Het antwoord op vraag 15 geeft hier meer inzicht over.

15. Oefenen de leden van de LCR hun taak goed uit?

Hier wordt vaak aangegeven dat dat ontoereikend is.

Als er wordt aangegeven dat het goed is; gebeurt dat met de kanttekeningen:

- dat dat goed gebeurt, gezien de beperkingen in tijd/ menskracht
- dat de deskundigheid van de leden eerder gebruikt/ ingeschakeld kan worden door het secretariaat; dat de werkwijze van het secretariaat daarop aangepast kan worden.

16 hebben de leden voldoende invloed op de stukken die door het bureau worden opgesteld?

Hier wordt aangegeven dat het van toereikend tot goed is. Dat de ruimte niet altijd wordt benut. En er wordt aangegeven dat het fijn zou zijn als stukken eerder verspreid kunnen worden. Dat de mogelijkheid voor leden om actiever mee te doen er wel zijn; maar dat er ook niet altijd gebruik van wordt gemaakt

17. Is het takenpakket van de voorzitter passend bij de taken van de LCR:

Taakomschrijving voorzitter landelijke Cliëntenraad

1. Voorbereiden vergaderingen LCR	goed
2. Het voorzitten van vergaderingen van de LCR;	goed
3. leden van de raad stimuleren en binden;	goed
4. Bijdrage leveren aan beleidsontwikkeling binnen de LCR;	heel goed
5. Het leggen en onderhouden van interne contacten.	3,5 ruim toereikend
6. De Raad naar buiten vertegenwoordigen;	goed/ heel goed
7. Deelnemen aan overleggen met externe organisaties op bestuurlijk en directie niveau;	goed/ heel goed
8. Het leggen en onderhouden van externe contacten;	goed/ heel goed
9. het verzorgen van inleidingen op bijeenkomsten en congressen.	goed/ heel goed
10. Deelnemen aan forums tijdens congressen en bijeenkomsten;	goed
11. de Pers te woord staan.	goed
Extra taken:	
- bijdrage leveren aan nieuwsbrief;	goed
- schrijven van notities en beleidsstukken.	goed

18. Vindt u dat er aanleiding is om de taakverdeling tussen bureau en raad te veranderen?

Het beeld is hier; hoe anders dat ook soms wordt verwoord; dat leden vinden dat leden meer zouden kunnen en moeten doen; en dat het secretariaat wordt gevraagd dat meer te faciliteren.

- meer delegeren naar leden in de raad; vaker inbreng leden op eigen terrein vragen; secretariaat zouden van raad een collectief kunnen/ moeten maken; werkgroepen instellen; faciliteren dat leden hun werk kunnen doen (samenbrengen, stukken eerder toesturen, etc.).

- Wil leden is er wel, tijd schiet te kort; eerst meer budget voor cliëntenraden/ leden. Nu kunnen de leden niet meer doen.

19 Vindt u dat het bureau voldoende bezet is?

Het algemene beeld is dat dat niet zo is; dat het kwetsbaar is en dat er duidelijk volstrekt onvoldoende capaciteit is.

- Als er uitbreiding komt; dan graag om leden meer te faciliteren; bijvoorbeeld stukken eerder en met toelichting, samenvatting aan te leveren.
- Niet meer van hetzelfde; aanvullen met andere competenties.

Gevoeligheid LCR voor signalen uit het veld.

Vraag 20, 21, 22. Weet u hoe het werkt ? Signalen doorgegeven, iets mee gebeurd ?

Hier wordt unaniem positief op geantwoord. Er wordt actief opgepikt; en iets mee gaan; opvolging aangegeven. Dat loopt goed via leden raad en cliëntenorganisaties; maar ook via haagse netwerk en media. Soms moeten leden vaak prikkelen, aandacht vragen; hebben ze een lange adem nodig. Dat heeft ervaren zij te maken met bezetting secretariaat; niet met dat de procedure niet zou kloppen.

Resultaten na drie jaar werk.

23. Wilt u bij de volgende punten aangeeft of u vindt of er aandacht besteed is, er resultaten zijn behaald en of de kwaliteit goed is .

1. Niet goed
2. Ontoereikend
3. Toereikend
4. Goed
5. Heel goed

Resultaat

	Aandacht	Resultaat	Kwaliteit
1. Adviezen	4	3	4
2. Bevordert cliëntenparticipatie door inbreng bij overheid en uitvoeringsorganisaties	3,8	3	3,8
3. Bevordert cliëntenparticipatie door informatie en adviezen aan cliëntenraden	3,1	2,8	3,6
4. Informatie over beleid en wet en regelgeving	3,4	3,3	3,6
5. Informatie over werk LCR	3,2	3,2	3,7

De resultaten worden dus vooral als toereikend; goed beschouwd.

24 A. Bent u over het algemeen tevreden of juist niet, heeft u verbeterpunten?

- Tevreden vanuit onmacht over de eigen inzet.
- Het mag allemaal iets transparanter; stukken graag eerder toegestuurd; zodat achterban geraadpleegd kan worden; meer aandacht hoe leden te ondersteunen hun werk te doen. Graag eenvoudiger website
- Betere afweging prioriteiten; tijd en inzet maken samen.

- Bureau is echt te klein. Er is echt meer budget nodig voor LCR en cliëntenraden; Niet tevreden om die reden; te veel werklast en werkdruk bij te weinig mensen; het product is daardoor nog onvoldragen en te weinig homogeen.
- Gezien veeleisend takenpakket is toereikend al heel wat. Vanuit dat oogpunt is er veel gedaan; hoge productie.

24 B Vindt u dat de LCR de juiste prioriteiten stelt of juist niet, heeft u suggesties voor het stellen van prioriteiten ?

Daar moet wel iets aan gedaan worden; juist gezien de beperkte tijd en menskracht.

Aan de andere kant speelt er ook veel; en zal het moeilijk zijn en discussie oproepen om prioriteiten te stellen.

Ad 4. Communicatiemiddelen.

Algemeen beeld: behoefte aan kortere informatie, agenda; kortom organisatie die ondersteunend is om werk te plannen. Verder behoefte aan interactiviteit.

25. Kent u:

• De website van het LCR	Ja, toch ook twee: nee
• Nieuwsbrief	Ja, kent iedereen
• Publicaties	Ja/ kent iedereen
• Congres	Ja/ kent iedereen
• Ab Harrewijn Lezing	Ja/ kent iedereen
• Cliënt in Beeld Prijs	Ja/ kent iedereen

26. Leest u/ bezoekt u.

• De website van het LCR	soms
• Nieuwsbrief	vaak/ soms
• Publicaties	soms/ vaak
• Congres	jaarlijks, twee of drie keer
• Ab Harrewijn Lezing	jaarlijks/ soms
• Cliënt in Beeld Prijs	jaarlijks/ soms

27. Kunt u een rapport Cijfer geven?

• De website van het LCR	6,0
• Nieuwsbrief	7,6
• Publicaties	7,3
• Congres	
o 2003 eigen verantwoordelijkheid	6,9
o 2004 rechten en plichten in de sociale zekerheid	6,7
o 2005 zin en onzin van reïntegratie	7,0
• Ab Harrewijn Lezing (het initiatief)	8,0
• Cliënt in Beeld Prijs (het initiatief)	7,5

28. suggesties voor verbetering

- *De website van het LCR*
Mag overzichtelijker; strijdbaarder; eenvoudiger korte intro met doorklikken naar achtergrond info; meer inzicht in beleidsthema's die spelen; vermelden cliëntenorganisaties; agenda. Mag actueler; interactiever; levendiger.
- *Nieuwsbrief*
Kortere info; graag overzichtje met wat nieuw is; mag vaker. Ook meer verspreiden via achterban van leden.
- *Publicaties*
Als ze gelezen worden; worden ze gewaardeerd; zijn redelijk onbekend.

- *Congres*
Mag wel eens op andere locatie; meer benutten in rest werkplan; mag opener voor anderen van buiten LCR. Meer verbonden met buitenwereld.
- *Ab Harrewijn lezing*; mag actueler; prikkelender
- *Cliënt in beeld prijs*: Goed; maar wel werken aan beter beeld van de genomineerden.

Ten slotte

29 De drie belangrijkste onderwerpen waar de LCR zich de komende jaren op zou moeten focussen

- Versterken ondersteuningsstructuur cliëntenorganisaties; bevorderen participatie; verbeteren positie cliënten; assertiever in voorlichting; Verdere uitbreiding cliëntenparticipatie
- Betaalbaarheid sociaal stelsel ; dreigende armoede; sociale kaart van oorzaak en gevolg.
- Reïntegratie en daar resultaten meten vanuit perspectief cliënten
- Bevorderen verdeling betaald werk/ vrijwilligerswerk
- Verbeteren positie cliënten; beeldvorming uitkeringsgerechtigden
- Volgen nieuwe WAO; WMO, WWB
- Lokaal beleid gemeenten
- Ketenontwikkeling volgen
- Wet op cliëntenparticipatie

30 Eén ding veranderen aan de LCR

- Dat de LCR automatisch wordt ingeschakeld bij het ontwerpen van nieuwe wetten en regels.
- Groter bureau, betere prioriteiten, budget; uitbreiden professionele ondersteuning secretariaat
- Vergaderen op centrale plek en korter

Samenvattend beeld uit het onderzoek

Beeld van een hard rennend bureau/ secretariaat.

Rent hard aan achter beleidsvorming/ wetten. Inspraak op landelijk niveau namens de cliëntenorganisaties. Komt daarmee niet toe aan vormgeven participatie; opstellen eigen agenda; issue van belang cliëntenparticipatie goed op de agenda te zetten.

1. LCR schiet te kort in: ketenoverleg uitvoerende instellingen; 'gemeentelijke gat'.
2. LCR zou meer op moeten komen voor belang cliëntenparticipatie
3. Secretariaat zou meer leden moeten faciliteren en deskundigheid leden moeten gebruiken. Dat zou moeten/ kunnen via website, nieuwsbrief; training en ondersteuning.
4. Bruggen nodig door het instellen van werkgroepen; leden binden op issues die meerdere leden aan gaan.

Mogelijke weg uit catch 22 is issue belang cliëntenparticipatie grote prioriteit te geven; assertiever en pro-actiever op agenda te zetten.

- Beeldvorming cliënten
- en kant van cliënten in evaluaties vorm te geven.
- Hoe zou sociale zekerheid er uit moeten zien; welk beeld hebben cliënten daarvan/ over.
- LCR richt zich nu op de ruimte die er is voor het vormgeven van beleid; inspraak op wetten; kan positie verwerven door 'achteraf leren'. Effecten van beleid op mensen te laten zien.

Bijlage 5: wetteksten inzake cliëntenparticipatie

Algemene Bijstandswet (in 2004 vervangen door Wet werk en bijstand)

Artikel 118

1. Het gemeentebestuur draagt zorg voor de totstandkoming van een plan en een beleidsverslag, als bedoeld in artikel 110 van de gemeentewet, gericht op:
 - a. de bevordering van een rechtmatige en doelmatige uitvoering van de wet, waaronder de bestrijding van het ten onrechte ontvangen van bijstand alsmede van misbruik en oneigenlijk gebruik van de wet;
 - b. de bevordering van de zelfstandige bestaansvoorziening door middel van inschakeling van arbeid in dienstbetrekking;
 - c. de uitbesteding van taken met betrekking tot de inschakeling in het arbeidsproces van bijstandsgerechtigden; en
 - d. de realisatie en de vormgeving van cliëntenparticipatie bij de uitvoering van de wet met inachtneming van artikel 150 van de gemeentewet.
2. Het in het eerste lid bedoelde plan en beleidsverslag worden, in afwijking van artikel 110, derde lid, van de gemeentewet, elk kalenderjaar vastgesteld.
3. Het deel van het plan, bedoeld in het eerste lid, onderdeel *a*, bevat ten minste een beschrijving van de wijze waarop burgemeester en wethouders:
 - a. toepassing geven aan artikel 66, eerste tot en met vierde lid, en artikel 122;
 - b. zorg dragen voor een toereikende controle op het nakomen van de verplichting, bedoeld in artikel 65, eerste lid, en voor de strafrechtelijke of bestuursrechtelijke afdoening in geval van niet nakoming van deze verplichting.
4. Het deel van het plan, bedoeld in het eerste lid, onderdeel *b*, bevat ten minste een beschrijving van de wijze waarop toepassing wordt gegeven aan de samenwerking als bedoeld in artikel 111, tweede lid, en de daarover gemaakte afspraken.
5. Onze Minister kan nadere regels stellen omtrent de voorwaarden waaraan het plan en het beleidsverslag dienen te voldoen, indien daarmee tevens een gebruik ten behoeve van het toezicht wordt beoogd.

Wet werk en bijstand

Artikel 47 Verordening cliëntenparticipatie

De gemeenteraad stelt bij verordening regels over de wijze waarop de personen, bedoeld in artikel 7, eerste lid, of hun vertegenwoordigers worden betrokken bij de uitvoering van deze wet, waarbij in ieder geval wordt geregeld de wijze waarop:

- a. periodiek overleg wordt gevoerd met deze personen of hun vertegenwoordigers;
- b. deze personen of vertegenwoordigers onderwerpen voor de agenda van dit overleg kunnen aanmelden;
- c. zij worden voorzien van de voor een adequate deelname aan het overleg benodigde informatie.

Gemeentewet

Artikel 150

1. De raad stelt een verordening vast, waarin regels worden gesteld met betrekking tot de wijze waarop ingezetenen en in de gemeente een belang hebbende natuurlijke en rechtspersonen bij de voorbereiding van gemeentelijk beleid worden betrokken.
2. In deze verordening worden ten minste geregeld:
 - a. de wijze waarop van de beleidsvoornemens waarop inspraak zal worden verleend, openbaar wordt kennis gegeven;
 - b. de wijze waarop ingezetenen en in de gemeente een belang hebbende natuurlijke en rechtspersonen in staat worden gesteld hun mening omtrent de onder *a.* bedoelde beleidsvoornemens kenbaar te maken;
 - c. de rapportering over de onder *b.* bedoelde inspraak en over de uitkomsten daarvan;
 - d. de wijze waarop ingezetenen en in de gemeente een belang hebbende natuurlijke en rechtspersonen in de gelegenheid worden gesteld hun beklag te doen over de uitvoering van de verordening.

Artikel 110

1. In dit artikel wordt verstaan onder:
 - a. plan: een beslissing die een samenhangend geheel van op elkaar afgestemde keuzes bevat omtrent door het gemeentebestuur te nemen besluiten of te verrichten andere handelingen, ten einde een of meer doelstellingen te bereiken;
 - b. beleidsverslag: een schriftelijke rapportage betreffende het door het gemeentebestuur gevoerde beleid op een of meer beleidsterreinen dan wel op onderdelen daarvan en de samenhang daarbinnen of daartussen.
2. Het vaststellen van een plan of een beleidsverslag en het ter voorbereiding daarvan volgen van een voorgeschreven procedure kan vanwege het Rijk van het gemeentebestuur slechts worden gevorderd in bij de wet te bepalen gevallen.
3. Een verplichting als bedoeld in het tweede lid geldt voor ten hoogste vier jaren, tenzij de wet anders bepaalt.
4. Het vaststellen van een plan of een beleidsverslag en het ter voorbereiding daarvan volgen van een voorgeschreven procedure kan vanwege het Rijk in andere dan bij de wet bepaalde gevallen voor een termijn van ten hoogste vier jaar van het gemeentebestuur worden gevraagd als onderdeel van de regeling van een tijdelijke specifieke uitkering als bedoeld in artikel 17 van de Financiële-verhoudingwet.
5. Het vaststellen van een plan of een beleidsverslag en het ter voorbereiding daarvan volgen van de voorgeschreven procedure wordt van een gemeentebestuur niet gevorderd of gevraagd, dan nadat is aangegeven hoe de financiële gevolgen ervan voor de gemeente worden gecompenseerd.
6. Dit artikel is niet van toepassing op de begroting, bedoeld in artikel 190, en op de jaarrekening en het jaarverslag, bedoeld in artikel 197.

IOAW

Artikel 42

1. Het gemeentebestuur draagt zorg voor de totstandkoming van een plan en een beleidsverslag, als bedoeld in artikel 110 van de gemeentewet, <http://wetten.sdu.nl/cgi-bin/linklaw/vkey=W0736WW1/pos=0/session=anonymous@3A0151943005/type=plane/wkey=W0232/query=3/location=ART@20110/checksum=9a9453324895c1fa7e10e3dac9393964> gericht op:

- a. de bevordering van een rechtmatige en doelmatige uitvoering van de wet, waaronder de bestrijding van het ten onrechte ontvangen van een uitkering, alsmede van misbruik en oneigenlijk gebruik van de wet; en
 - b. de bevordering van de zelfstandige bestaansvoorziening door middel van inschakeling in de arbeid in dienstbetrekking;
 - c. de uitbesteding van taken met betrekking tot de inschakeling in het arbeidsproces van uitkeringsgerechtigden; en
 - d. de realisatie en de vormgeving van cliëntenparticipatie bij de uitvoering van de wet met inachtneming van artikel 150 van de gemeentewet.
2. Het in het eerste lid bedoelde plan en beleidsverslag worden, in afwijking van artikel 110, derde lid, van de gemeentewet, elk kalenderjaar vastgesteld.
3. Het deel van het plan, bedoeld in het eerste lid, onderdeel *a*, bevat ten minste een beschrijving van de wijze waarop burgemeester en wethouders:
- a. toepassing geven aan artikel 14, eerste tot en met vierde lid, en artikel 45;
 - b. zorg dragen voor een toereikende controle op het nakomen van de verplichting, bedoeld in artikel 13, eerste lid, en voor de strafrechtelijke of bestuursrechtelijke afdoening in geval van niet nakoming van deze verplichting.
4. Het deel van het plan, bedoeld in het eerste lid, onderdeel *b*, bevat ten minste een beschrijving van de wijze waarop toepassing wordt gegeven aan de samenwerking als bedoeld in artikel 34, tweede lid, en de daarover gemaakte afspraken.
5. Onze Minister kan nadere regels stellen omtrent de voorwaarden waaraan het plan en het beleidsverslag dienen te voldoen, indien daarmee tevens een gebruik ten behoeve van het toezicht wordt beoogd.

IOAZ

Artikel 42

1. Het gemeentebestuur draagt zorg voor de totstandkoming van een plan en een beleidsverslag, als bedoeld in artikel 110 van de gemeentewet, gericht op:
- a. de bevordering van een rechtmatige en doelmatige uitvoering van de wet, waaronder de bestrijding van het ten onrechte ontvangen van een uitkering alsmede van misbruik en oneigenlijk gebruik van de wet; en
 - b. de bevordering van de zelfstandige bestaansvoorziening door middel van inschakeling in de arbeid in dienstbetrekking;
 - c. de uitbesteding van taken met betrekking tot de inschakeling in het arbeidsproces van uitkeringsgerechtigden; en
 - d. de realisatie en de vormgeving van cliëntenparticipatie bij de uitvoering van de wet met inachtneming van artikel 150 van de gemeentewet.
2. Het in het eerste lid bedoelde plan en beleidsverslag worden, in afwijking van artikel 110, derde lid, van de gemeentewet, elk kalenderjaar vastgesteld.
3. Het deel van het plan, bedoeld in het eerste lid, onderdeel *a*, bevat ten minste een beschrijving van de wijze waarop burgemeester en wethouders:
- a. toepassing geven aan artikel 14, eerste tot en met vierde lid, en artikel 45;
 - b. zorg dragen voor een toereikende controle op het nakomen van de verplichting, bedoeld in artikel 13, eerste lid, en voor de strafrechtelijke of bestuursrechtelijke afdoening in geval van niet nakoming van deze verplichting.

4. Het deel van het plan, bedoeld in het eerste lid, onderdeel *b*, bevat ten minste een beschrijving van de wijze waarop toepassing wordt gegeven aan de samenwerking als bedoeld in artikel 34, tweede lid, en de daarover gemaakte afspraken.

5. Onze Minister kan nadere regels stellen omtrent de voorwaarden waaraan het plan en het beleidsverslag dienen te voldoen, indien daarmee tevens een gebruik ten behoeve van het toezicht wordt beoogd.

WWB

Artikel 47 Verordening cliëntenparticipatie

De gemeenteraad stelt bij verordening regels over de wijze waarop de personen, bedoeld in Wet werk en bijstand artikel 7, eerste lid, of hun vertegenwoordigers worden betrokken bij de uitvoering van deze wet, waarbij in ieder geval wordt geregeld de wijze waarop:

- a. periodiek overleg wordt gevoerd met deze personen of hun vertegenwoordigers;
- b. deze personen of vertegenwoordigers onderwerpen voor de agenda van dit overleg kunnen aanmelden;
- c. zij worden voorzien van de voor een adequate deelname aan het overleg benodigde informatie.

Wet SUWI

Artikel 10. Cliëntenparticipatie op centraal niveau

1. De Centrale organisatie werk en inkomen, het Uitvoeringsinstituut

werknemersverzekeringen en de Sociale verzekeringsbank stellen elk een regeling vast die gericht is op de realisatie en vormgeving van adequate cliëntenparticipatie bij de uitvoering van hun wettelijke taken. Deze regeling wordt door elk van de genoemde bestuursorganen in de Staatscourant gepubliceerd.

2. In de regeling, bedoeld in het eerste lid, wordt voorzien in overleg met personen of vertegenwoordigers van personen die als cliënt betrokken zijn bij de uitvoering van de taken van de in het eerste lid genoemde bestuursorganen. Dit overleg vindt periodiek plaats, doch ten minste twee maal per jaar.

3. In de regeling, bedoeld in het eerste lid, wordt in ieder geval geregeld de wijze waarop de in het tweede lid bedoelde personen of vertegenwoordigers:

- a. onderwerpen voor de agenda van het overleg, bedoeld in het tweede lid, kunnen aanmelden;
- b. voorzien worden van de voor een adequate deelname aan het overleg benodigde informatie;
- c. betrokken worden bij de totstandkoming van het meerjarenbeleidsplan, het jaarplan en het jaarverslag van het betrokken bestuursorgaan;
- d. gevraagd en ongevraagd kunnen adviseren over de uitvoering van de wettelijke taken van betrokken bestuursorgaan;
- e. in staat gesteld worden op een adequate manier aan het overleg deel te nemen, waarbij ten minste aandacht besteed wordt aan logistieke faciliteiten, onkostenvergoedingen en deskundigheidsbevordering;
- f. beschermd worden tegen benadeling in verband met hun deelname aan het overleg.

4. In de regeling, bedoeld in het eerste lid, van het Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen wordt de betrokkenheid geregeld bij de totstandkoming van de non-discriminatiecode, bedoeld in de artikelen 22 en 31.

5. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur kunnen andere onderwerpen worden aangewezen die in elk geval in de regeling, bedoeld in het eerste lid, worden geregeld en kunnen nadere regels worden gesteld met betrekking tot dit artikel.

Artikel 11. Cliëntenparticipatie op decentraal niveau

1. De Centrale organisatie werk en inkomen, het Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen en de Sociale verzekeringsbank stellen elk, na overleg met de personen en vertegenwoordigers, bedoeld in artikel 10, tweede lid, een regeling vast die gericht is op de realisatie en vormgeving van adequate cliëntenparticipatie op decentraal niveau. Deze regeling wordt door elk van de genoemde bestuursorganen in de Staatscourant gepubliceerd.

2. In de regeling, bedoeld in het eerste lid, wordt in ieder geval geregeld de wijze waarop:

a. personen en vertegenwoordigers van personen die als cliënt betrokken zijn bij de decentrale uitvoering van de taken van de in het eerste lid genoemde bestuursorganen, hierop invloed kunnen uitoefenen;

b. door het betrokken bestuursorgaan op centraal niveau rekening wordt gehouden met de resultaten van cliëntenparticipatie op decentraal niveau;

c. in iedere vestiging van het betrokken bestuursorgaan bekendheid wordt gegeven aan de wijze waarop uitvoering wordt gegeven aan dit artikel.

3. Indien de regeling, bedoeld in het eerste lid, voorziet in overleg op decentraal niveau, is artikel 10, derde lid, ten aanzien van die regeling van overeenkomstige toepassing.

4. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur kunnen andere onderwerpen worden aangewezen die in elk geval in de regeling, bedoeld in het eerste lid, worden geregeld en kunnen nadere regels worden gesteld met betrekking tot dit artikel.

Artikel 12. Landelijke cliëntenraad

1. Er is een landelijke cliëntenraad.

2. De landelijke cliëntenraad bestaat uit zes vertegenwoordigers van landelijke cliëntenorganisaties, twee afgevaardigden uit elk van de overleggen, bedoeld in artikel 10, tweede lid, alsmede uit drie afgevaardigden uit de cliëntenparticipatie bij de gemeenten. De afgevaardigden betreffen personen of vertegenwoordigers van personen die als cliënt betrokken zijn bij de uitvoering van de taken van het desbetreffende orgaan.

3. De landelijke cliëntenraad heeft tot taak periodiek, doch ten minste eenmaal per jaar, te overleggen met:

a. de Centrale organisatie werk en inkomen, het Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen, de Sociale verzekeringsbank, de gemeenten en Onze Minister over de vormgeving en realisatie van cliëntenparticipatie bij de desbetreffende organen;

b. de Raad voor werk en inkomen en Onze Minister over voorstellen van de landelijke cliëntenraad inzake beleidsvragen op het gebied van werk en inkomen.

4. De landelijke cliëntenraad heeft een secretariaat dat wordt ondergebracht bij de Raad voor werk en inkomen, en vervult zijn taak met de middelen die hem door Onze Minister ter beschikking worden gesteld.

5. De landelijke cliëntenraad krijgt alle informatie van de in het derde lid genoemde instanties, voorzover hij deze voor de uitoefening van zijn taak nodig heeft.

6. De landelijke cliëntenraad waakt tegen discriminatie wegens ras, etnische afstamming, sekse, seksuele geaardheid, leeftijd en handicap.

7. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur kunnen nadere regels worden gesteld met betrekking tot dit artikel.

Bijlage 6: Gewenste wijzigingen in SUWI en de WWB

Uit de interne en externe gesprekken zijn geen pleidooien naar voren gekomen om SUWI te veranderen op de cliëntenparticipatie. Over het algemeen is de notie dat het concept cliëntenparticipatie meerwaarde heeft of zou kunnen hebben. De eerste gehoorde kanttekening is dat de combinatie van centrale en decentrale cliëntenraden bij de UWV en het CWI nog geen productieve vorm heeft gevonden. In de SUWI-evaluatie komt dit ongetwijfeld aan de orde. De tweede belangrijke kanttekening is dat de LCR als lobby-instituut onvoldoende presteert.

Er zijn verschillende percepties waar te nemen over wat een kwalitatief goed advies is van een cliëntenraad. Dit geldt ook voor de adviezen van de LCR. De oplossing hiervoor is dat speler en tegenspeler definiëren wat zij onder kwaliteit verstaan; wetswijzigingen bieden hiervoor geen soulaas.

De LCR heeft er geen belang bij dat er grote wijzigingen in de wet komen die zijn positie aangaan. Als SUWI grondig wordt gewijzigd m.b.t. de LCR in het netwerk van cliëntenorganisaties en cliëntenraden, begint het positioneringsgevecht van voren af aan: opnieuw veel doelen en weinig middelen, veel procedurele zaken en dus minder inhoud, etc.

De huidige wettekst is te summier. De huidige taakstelling van de LCR is ontleend aan de toelichting op het amendement. Dit biedt te veel ruimte voor interpretaties en heeft geleid tot een taakstelling die buiten de LCR anders opgevat lijkt te zijn. Het andere extreem, tot in detail de taken wettelijk definiëren, is evenmin productief.

O.i. ligt de meerwaarde van een institutie als de LCR vroeg in het proces van de totstandkoming van wet- en regelgeving. In de raad concentreert zich het vermogen om potentiële nieuwe regelgeving te vertalen in effecten op individueel niveau (cliëntenperspectief). Dit monomane vermogen heeft geen enkele andere instantie. Hier ligt dus de meerwaarde voor het politieke proces.

De bijbehorende positie dient dan in de nieuwe wet opgenomen te worden en nader te worden gedefinieerd, vergelijkbaar met de CCR'n. De verhouding tussen de Min. van SZW en de LCR dient dan tevens te worden gereguleerd. Dit gaat vooral over het concrete moment in het proces van wet- en regelgeving waarop de LCR geraadpleegd wordt.

Ook de samenstelling van de LCR in de geleding van de cliëntenorganisaties, dient in de nieuwe wet opgelost te worden.

De LCR leunt getalsmatig en inhoudelijk voor de helft op de vertegenwoordiging uit de cliëntenraden van CWI, SVB, UWV en de gemeenten. Knelpunten voor deze raden hebben dus onvermijdelijk hun weerslag op het functioneren van de LCR. Een belangrijk knelpunt is dat het beroepsrecht voor cliëntenraden niet goed geregeld is, anders dan met de ondernemingsraden na 1990 en de cliëntenraden in de zorgsector. Ons advies is het beroepsrecht vergelijkbaar te regelen in SUWI en de WWB.

De WWB staat verschillende vormen toe van cliëntenparticipatie. Dit maakt het voor de vertegenwoordigers van deze cliënten moeilijker om hun positie te vinden, te leren van ervaringen elders, etc. Het advies van Trajecta is in de wet cliëntenraden voor te schrijven (met de bijbehorende bevoegdheden).